

VÁROSUNK

GYOMAENDRŐD

A keresztény nemzeti gondolat hírnöke

Ára: 150 Ft

XV. évfolyam 3. szám

* Társadalmi, kulturális, hagyományőrző folyóirat *

2008. március

A tartalomból:

Emberközelben az olvasó:
Nádas Sándor- 5. oldal

Projektzáró konferencia a Kis Bálint Általános Iskola és Óvodában - 9. oldal

Felhívás zarándoknapra: Muhi - 13. oldal

Farsangi egyházközségi vacsora 20. oldal

AZ 1848-49-ES SZABADSÁGHARC ESEMÉNYEI ENDRŐDÖN

Telnek a napok és az évek, mind jobban távolodnak a múlt eseményei, minden év egy örök emlékezésre méltó esemény képét borítja a feledés homályába. Hogy ne vesszen el az utókor számára ez a dicsőséges cselekedet, amelyet Endrőd község lakossága tett a függetlenségért vívott harcban, azért írom le ezt a visszaemlékezést 160 év távlatából.

A sorsfordító idők - a nagyrészt jobbágy - endrődi lakosságra különösen nagy hatással voltak. A község lakossága 1848-ban 6000 fő körül volt. A Körös szabályozatlansága miatt évenként elöntésre került a terület, így nagyrészt legelő borította, szántó kevés volt. A község határa 24.000 holdat foglalt el. Az első Körös szabályozási tervek közül már 1823-ban elfogadásra került a Huszár Mátyás hadmérnök által készült szabályozási terv. Kivitelezése később történt meg, megalapozva a híres endrődi digós és kubikus dinasztiákat. Az évenként ismétlődő árvizek miatt a szántó művelésbe vonása, csak az ármentesítés ütemének megfelelően történhetett meg. 1767-ig minden lakos annyi területet művelt, amennyit bírt. Mária Terézia uralkodása alatt rendezték a jobbágyföldtulajdon viszonyait. Azt, hogy ki mennyi területet használt, a község területétől tették függővé. Endrődön minden portára 80 pozsonyi mérő szántóterület jutott. A családszám növekedésével osztódtak a területek, mindig több terület került az osztatlan közös területekből feltérésre. Az 1800-as év fordulóján már 32-36 kishold terület esik egy portára. A családszám növekedése szükségessé tette az eddigi közös legelőterületek elkülönítését és feltérését. Az elkülönítési viták az uraságokkal szemben országos jellegűvé váltak, mivel az addigi közös legelőkből az uradalmak nagyobb területet különítettek el, így a községek jobbágyainak kevesebb terület jutott. Ez az országos megmozdulás Endrődön is népmozgalommá növekedett.

1843-ban nagy földrengés rázta meg Endrőd környékét, sok ház összedőlt, sokan nagy események eljövételét tulajdonították ennek a természeti jelenségnek. Az 1848-as események választ adnak a

természeti jelenségre. A községi bíró ekkor Hunya Mátyás, a nótárius Salacz Imre, őt a népharag a legelő elkülönítés miatt leváltotta, utóda a jegyzői hivatalban Csengeri Gáspár lett. Az 1848-as forradalom kitörésének híre a járási székhelyen, Szarvason március 17-én már ismert volt, ugyanis az Arad-Budapest gyors postakocsi útjába esett, meghozták a Budapesten kitört forradalom híret, és a 12 pontban foglaltakat. Március 18-án Tessedik Károly Töszolgabíró (Tessedik Sámuel fia) írásban kéri a megyében elsőként az alispántól a Megyei Köztanácskozás összehívását. Ezzel egyidőben, Szarvas járás küldöttséget meneszt Budára, jelezvén a forradalomhoz való csatlakozást.

A Megyei Köztanácskozásra március 22-én került sor. Itt ismertették az új miniszterelnök gr. Batthyány Lajos körlevelét. Ebben intézkedik a közös teherviselésről, a papi dézsma és az úrbéri szolgáltatások eltörléséről. A körlevél felhívja a figyelmet a rend fenntartására, ezért nemzetőrség szervezését kéri a megyéktől.

A megye új vezetése május 3-án kerül megválasztásra. Itt kerülnek kihirdetésre, az Áprilisi Törvények. Endrődöt az új megyei vezetésben, 9 fő

folytatás a 18. oldalon

Hírek innen-onnan és házunk tájáról

FOCIGÁLA A SPORTCSARNOKBAN

Február 16-án színészek, olimpiikonok, orvosok vendégeskedtek Gyomaendrődön.

Öregfiúk focigáláját láthatta a sportot szerető csekély létszámú közönség. Akik ellátogattak a mérkőzésre, azok tapsolhattak a legsportszerűbb játékosnak Nemcsák Károly színművésznek, megcsodálhatták Martinek János, Fábíán László olimpiai bajnokainkat, hogy igazi sportemberek és orvosválogatottjainkat, akik nemcsak gyógyítani, de futballozni is tudnak. A torna végeredménye 1. Orvosválogatott 2. Békéscsabai Öregfiúk 3. Gyomaendrődi Öregfiúk.

Az 1935-ös endrődi csendőrsortűz áldozataiért szentmisét tartunk az endrődi templomban március 19-én, nagyszerdán 17 órakor. Míse után az emlékműnél koszorúzunk, gyertyát gyújtunk. Jöjünk minél többen!

Gyomaendrőd város belterületén, a 46. számú főút átkelési szakaszán, forgalomcsillapító berendezések (sebességmérő-visszajelző és szankcionáló) létesítése

A 2007. év második félévében „Az országos főutak átkelési szakaszain, a forgalom csillapítására, a gyalogosok védelmének növelésére, a járművek sebességének csökkentésére alkalmas beavatkozásokra” megnevezésű GKM pályázatra, Gyomaendrőd Város Önkormányzata pályázatot nyújtott be, a Gyomaendrőd város belterületén áthaladó, 46. számú főút egyes szakaszain, a járművek sebességének csökkentése céljából létesítendő 3 db berendezés létesítésére.

A pályázat elbírálásra került 2008 januárjában, amelyen Gyomaendrőd városa a három pályázott berendezés közül, a legnagyobb költségű szankcionáló berendezés létesítésére támogatásban részesült. A 46. számú főút 47+500 km szelvényében (Bajcsy Zs. E. út) felállítandó berendezés bruttó bekerülési költsége 11.368.000,-Ft, amelyből az önkormányzati önerő mértéke 10 %, azaz 1.137.000,-Ft. A berendezés üzembehelyezésének várható időpontja 2008. június 30-a. A berendezés létesítését – közbeszerzéstől az üzembehelyezésig- a Magyar Közút Kht. bonyolítja le.

Az Önkormányzat tervezi további egy sebességmérő és visszajelző berendezés telepítését a Hídfő utcai 41+500 km szelvénybe önerőből, amelynek tervezett költsége előreláthatóan 2.566.000,-Ft lesz.

www.gyomaendrod.hu

A Katona József Művelődési központ programjai:

Március 12. 17 óra az Endrőd és Vidéke Takarékszövetkezet részközgyűlése

Március 13. 10 óra az Őszidő Nyugdíjas Klub Március 15-ei ünnepsége ebéddel.

Március 19. a Kner Imre Gimnázium és Kereskedelmi Szakközépiskola szervezésében Kner Nap

Március 28. 10 óra Bérletes Ifjúsági Hangverseny a Filharmónia Kelet Magyarország Kht. szervezésében.

Április 7. 9 óra Városi bor, kolbász és pálinka verseny a Nyugdíjas Kertbarát Kör szervezésében.

Április 10. 8-12 óráig Véraladás

Április 11-12. SZAKE Színjátékos Fesztivál

NEMZETI ÜNNEP városi programja

Gyomaendrőd, 2008. március 15.

10 órakor Ünnepi Istentisztelet a gyomai Református Templomban,

majd ezt követően ugyanezen a helyszínen a Rózsahegy Kálmán Általános Iskola diákjainak ünnepi megemlékezése, melynek keretében ünnepi beszédet mond Dr. Erdész Ádám, a Békés Megyei Levéltár igazgatója.

A megemlékezés végén koszorúzás a Hősök emlékművénél.

Szociális Népszavazási fórum Endrődön

2008. február 23-án, szombaton délután az Endrődi Községi Házban a közelgő népszavazással kapcsolatosan szociális fórum volt, melyet a Fidesz-KDNP helyi szervezetei rendeztek a város érdeklődői számára. Meghívott vendég: Dr. Surján László Európai Parlamenti képviselő volt, további előadó volt még Domokos László országgyűlési képviselő is. Várfi András a város nevében házigazdaként köszöntötte a megjelenteket, többek között Dr. Latorcai János országgyűlési képviselőt, aki szintén jelen volt a Fórumon.

ni. Mert ez a jövő az IGENNEL kezdődik” - zárta gondolatait Dr. Surján László.

Sokan eljöttek az egészségügyi kérdésekkel és tandíjjal kapcsolatos kérdések megválaszolására. Legtöbben a háziorvosok közül kérdeztek és fejtették ki véleményüket. A program legfontosabb üzenete volt: „MINDENKINEK el kell menni szavazni március 9-én a népszavazásra, és mind a három kérdésre egyenként IGENNEL kell válaszolni.

2008. MÁRCIUS 9. NÉPSZAVAZÁS

„Mindnyájunknak el kell menni” - és lelkiismeretünk szerint szavazni! A saját sorsunkról döntünk!

Önnel jog van tudni...

hogy miről döntött a Képviselő-testület február hónapban

A polgármesteri beszámolót követően több mint 30 napirendi pontot tárgyalta a Képviselő-testület a február 28-i ülésen.

A legsarkalatosabb pont, amely technikai okok miatt az ülés végére került, a **2008-as költségvetés tervezetének megvitatása**, illetve elfogadása volt. Már a 2007. novemberi ülésen elfogadtuk azt a koncepciót, amelyet felhasználtak a költségvetés készítésének későbbi szakaszaiban. A számítások során világosan kitudt, hogy 2008 évben képződő bevételekhez viszonyítva a kiadások meghaladják a számításba vehető források összegét. Így az egyensúly biztosítása érdekében megtörtént a még lehetséges bevételi források feltárása, illetve a kiadások rangsorolása a költségvetés egyensúlyának fenntartása érdekében.

- Sajnos az oktatási feladatokat ellátó intézményeink esetében, a működési célú bevételeknél is csökkenés tapasztalható, mert a normatív állami támogatás összege az előző évekhez viszonyítva kevesebb lett.

Ennek oka egyrészt a tanulói létszámcsökkenése, az oktatási feladatok megszűnése (I: művészeti intézménynél bizonyos szakok esetében), vagy a teljesítmény-mutatón alapuló új számítási módszer bevezetése. (egyre több pedagógiai feladat ellátása külön bérezés nélkül a kötelező óraszám terhére)

- A helyi adók vonatkozásában viszont növekedés volt tapasztalható az előző évekhez képest.

A kötvény felhasználás alakulása:

Kötvényhez kapcsolódó fejlesztés:	199.023
Egyéb forrásból megvalósuló fejlesztés:	51.883
A kötvény fel nem használt része tartalékba helyezve:	800.977

Néhány pályázathoz kapcsolódó fejlesztési kiadás:/ a teljesség igénye nélkül szerepelnek többek között a 2008 évi tervekben /

Selyem út III. ütem megépítése:	6.941
Fő úti kerékpárút megépítése:	6.414
Gye.-Csz.-Mb kerékpárút:	3.615
Belvíz II., V. ütem:	28.050
Autóbusz megállók létesítése, régiók felújítása:	5.000
Általános iskolák rekonstrukciója:	22.000
Kner Imre Gimn. és Hivatal épületének felújítása, korszerűsítések:	6.645
Fogyatékkal élők nappali ellátásának kialakítása, Magtárlaposi épület rekonstrukciója:	22.500
Útépítés (8 db), útfelújítás (Dobi, Kocsorhegyi)	47.675
Szennyvíztisztító telep bővítése, felújítása	5.400
Forgalom csillapítására, gyalogosok védelmére beruh.	3769

A költségvetés tervezetét a Képviselő-testület egyhangúlag szavazta meg.

Idegenforgalmi Alapról szóló rendelet megalkotása, pályázati kiírás Idegenforgalmi Alap felhasználására

A képviselő-testület 3. 100 000.-Ft -t különített el idegenforgalmi alapra, melynek célja a város idegenforgalmának javítását célzó pályázati lehetőségek kiírása.

Támogatásban részesülhetnek alapítványok, egyesületek, valamint idegenforgalom és vendéglátás területén működő vállalkozások, amelyek Gyomaendrőd területén végzik működésüket.

Forrás: A tárgy évet megelőző év idegenforgalmi adóbevétel egy része, befizetett pályázati díjak, előző évi keretmaradványok.

A pályázat február hónapban kerül kiírásra, benyújtása március, döntés, szerződéskötés április, előfinanszírozás esetén májusban lehetséges a kifizetés.

A pályázattal kapcsolatos információ kérhető: **Polgármesteri Hivatal Adóosztálya 5500 Gyomaendrőd, Szabadság tér 1.**

Tel:66/386-122

E-mail:ado@gyomaendrod.hu

Környezetvédelmi alap felhasználására, valamint támogatást szolgáló alapok pályázati kiírása

Gyomaendrőd Város Képviselő-testülete különböző pályázatok kiírását rendelte el:

- környezetvédelmi alap felhasználására
- ifjúsági alap (jeles és kitűnő tanuló, jó tanuló, jó sportoló jutal-

mazására)

Pályázható összeg: 900. e Ft

- **Sportalap** (sportcsarnok működtetése, diáksport, endrődi és a gyomai pálya fenntartása, óvodai sportnap, testvérvárosi és nemzetközi sportkapcsolat-Szaloncukor Kupa

Sportegyesületek támogatására pályázati alap: 13. 800. e Ft

- **Civil szervezetek támogatási alap** (Közalapítvány Gyomaendrőd Város Közgyűjteményeiért, drog prevenció, és DADA program, rendezvényalap-Balaton átúszás / irodalmi, képzőművészeti, film és egyéb kultúrát közvetítő mű, kiadványok támogatása: Kállai Ferencről portré film)

A pályázatokról érdeklődni lehet az Önkormányzat honlapján: www.gyomaendrod.hu

Elfogadta a Képviselő-testület a Helytörténeti Gyűjtemény Városi Képtár nyitva tartásának módosítását

Minden év augusztus 21. - április 14-ig

Hétfőtől-péntekig: 9-14-ig (10 perc várakozási idővel)

Tájházi ügyelet

Szombat-vasárnap előzetes bejelentkezésre

bármely időpontban

A Képtár nyitvatartási időközön kívül is látogatható

előzetes bejelentkezés alapján

Minden év április 15. - augusztus 20. közötti időszakban

Hétfő: 9-17-ig

Kedd: 9-17

Szerda: 9-17

Csütörtök: 9-17

Péntek: 9-17

Szombat és vasárnap előzetes bejelentkezés alapján

2008. március 1-től az Endrődi Tájház nyitvatartási rendje:

Szeptember 1. - március 31. közötti időszak

Hétfő: 9-14-ig

Kedd: 9-14

Szerda: 9-14

Csütörtök: 9-14

Péntek: 9-14

Szombat és vasárnap előzetes bejelentkezés alapján

Április 1. - augusztus 31. közötti időszak

Hétfő:9-16.30-ig

Kedd: 9-16.30

Szerda: 9-16.30

Csütörtök: 9-16.30

Péntek: 9-16.30

Szombat és vasárnap előzetes bejelentkezés alapján

A Képviselő-testület döntést hozott Gyomaendrőd Város közigazgatási területén működő oktatási intézmények beiratkozási időpontjairól:

2008/2009-es nevelési-illetve tanévre történő beiratást március 31. április 1. április 2. napokra rendelte el.

Az **Összefogás a Magyar Családokért Országos Egyesület** kérelemmel fordult a testülethez, melyben azt kérte, hogy hasznosítás céljából feladat ellátási szerződés megkötése fejében adja át a régi Sallai úti iskolaépületet családok átmeneti otthona működtetésére.

A Képviselő-testület egyetértett az Egyesület által felvállalt cél megvalósításával, a családok átmeneti otthona létrehozásával, így jóváhagyta az épület átadását. Feltételként szabta, hogy az épület átadásával járó terveket terjessze a testület elé.

Élményfürdőre megvalósíthatósági tanulmányterv készítése

A képviselő-testület, mint kitörési pontként elkötelezte magát a turisztika fejlesztésének irányába. Ennek legfőbb oka azok a szomorú statisztikai adatok, miszerint a település lakossága évről évre csökken. A romló folyamatok megállítására, a lakosság megtartása érdekében, munkahely teremtő céllal, élve a kedvező természeti adottságokkal szeretne elkészíttetni egy élményfürdőre megvalósíthatósági tanulmánytervet. A testületi ülésen részt vevő lakosságtól is biztatást kaptak a képviselők arra vonatkozóan, hogy mielőbb elkészülhessen a tanulmányterv.

A Képviselő-testület ülésének teljes anyaga látható lesz a FiberNet Kommunikációs Zrt. szolgáltató csatornáján 2008. március 3-án és március 4-én 17 órától, majd március 5-től a város honlapján is.

Lehóczkiné Timár Irén
Képviselő

In memoriam

Szülőföld: Bölcső, majd koporsó!
Sarkcsillag a négy égtáj fölül!
Anyanyelved billyogként jelöl!
Te vagy a téli hó s a tavaszi zöld,

új kenyér íze, lepergő könny sója,
öröm-kacagás, lelki Kába-kő...
Isten áldjon! Te légy végső álmunk,
s ivadékainkba szebb Jövő!

Timár Máté

Ujházy búcsúztatók

Amerikai magyar szülők gyermeke fölött

dallam: 5. Mit sírtok énfölöttem...

Ujházy Miklós nagyhírű endrődi kántor nevét ma sem felejtették el az idősebbek, ma is emlegetik. Nemcsak Endrődön volt híres, de országosan is ismert volt a neve, elsősorban a búcsúztatós könyveiről. Többek kívánságára idézünk most az 1930-ban megjelent könyvéből, melynek a címe: Válogatott római katolikus halotti búcsúztatók.

A boldogságnak titka
A megelégedés,
Ha vágyunkat betölti
A meglevő kevés.

Hol nyugszanak, mindkettő
Oly szent, oly drága hely,
Mindkettőt szülői
Könnye szentelte fel.

Addig nyugodt csak a szív,
Amíg egyet szeret,
Istent, hazát, családot,
S boldog csak így lehet.

És szíve széjjeloszlik,
Mert két kis sírt szeret,
Melyikhez legyen hűtlen?
S nyugalma nem lehet.

Ha sokfelé vágyódom,
Boldogságra ne várj,
Ki szívét széjjelosztja,
Annak a szíve fáj.

S amire a madárnak
Gyors szárnya képtelen,
Az anya fájó lelke,
Azt teszi szüntelen.

E bús férj a bizonyság,
Kit vágya messze vitt,
Keresni jólétet,
Mit nem talált meg itt.

Száll ahhoz s vissza ehhez,
Az Óceánon át,
Meglátogatja sírban
Szendergő magzatát.

Kettő az ő hazája:
Az egyik szülte őt,
A másik boldogulást
Adott és drága nőt.

Ne sírj Anya! Melletted
Lesz egyik gyermeked,
S a másikat megőrzi
Ez a szent föld neked.

És szíve széjjeloszlik,
És két hazát szeret,
Onnét is visszafáj, de
Boldog itt sem lehet.

S van egy világ, hol egykor
Együtt találhatod,
Az angyalok sorában
A két magzatot.

E bús nő a bizonyság:
A föld két oldalán,
Két sírban, egy fiú ott,
És itt egy drága lány.

Ujházy Miklós kántor
(1863-1941)

Köszönet az 1%-ért!

Az alábbi gyomaendrődi civil szervezetek köszönik az eddigi jóindulatot mindazoknak, akik adójuk 1%-ával korábban is támogatják alapítványukat, egyesületüket. Remélik és kéri, az ez évi támogatást is.

**Endrődi Szent Imre Egyház-
községért Közhasznú Alapítvány,** célja az egyházi temetők karbantartása, újra megnyitásokkal kapcsolatos költségek fedezése, a templom felső felújításának támogatása.
Adószám: 18380761-1-04.

**Endrődiek Baráti Köre Egye-
sület,** célja a hagyományok ápolása, az elszármazottakkal való kapcsolattartás.
Adószám: 19182030-1-04.

**Élet Másokért Közhasznú
Egyesület,** célja a rászoruló gyermekek és felnőttek segítése, támogatása.
Adószám: 18384215-1-04

Honismereti Alapítvány, célja a helyi hagyományok megőrzése, publikálása, az Endrődi Füzetek, stb.
Adószám: 19056274-1-04

**Hittel a Holnap Ifjúságáért
Alapítvány,** célja a Szent Gellért Katolikus Iskola támogatása.
Adószám: 18372276-1-04

**Cukorbeteg Gyomaendrődi
Klubja,** célja a cukorbeteg oktatása, segítése.
Adószáma: 18378272-1-04

**Önkéntes Tűzoltó Egyesület
Kiemelkedően Közhasznú Egyesület** célja az élet és vagyon védelme városunkban és környékén.
Adószám: 18371608-1-04.

Hallható Hang Alapítvány, célja a zeneiskola hangszerállományának gyarapítása.
Adószám: 18379383-1-04

**Gyomaendrődi Városi Sport-
egyesület,** célja a helyi ifjúsági és labdarúgó sport támogatása.
Adószám: 18370827-1-04.

**Öregszülői Gyermekekért
Alapítvány,** célja a külterületen felnőtt hátrányos helyzetű gyermekek közép és felsőfokú tanulmányainak támogatása.
Adószám: 18376184-1-04

**Selyem úti Óvodáért Alapít-
vány** célja az óvodás gyermekek kirándulásainak támogatása, az óvodai felszerelések színvonalának javítása.
Adószám: 18379778-1-04

**Gyomaendrődi Siketek és Na-
gyothallók Közhasznú Alapítvá-
nya,** célja a gyomaendrődi siketek és nagyothallók segítése.
Adószám: 18380558-1-04

**Kincs Az Életed Közhasznú
Alapítvány,** célja a Gyomaendrődön fogyatékkal élők segítése, a Gondozási Központ ez irányú tevékenységének támogatása, felszereléseinek javítása.
Adószám: 18386932-1-04

**A Napsugár Óvodáért Köz-
hasznú Alapítvány,** célja a Szabadság úti és a Fő út 85. sz. alatti óvodák gyermekeinek tanulási, játszási feltételeinek jobbítása, az óvodák tárgyi feltételeinek javítása.
Adószám: 18386248-1-04

Templárius Alapítvány támogatja a „Segítsünk a rászoruló gyermekeken!” jótékony célú adakozást.
Adószám: 18856617-1-17

**Gyomaendrődi Mentőala-
pítvány:** célja a mentőállomás be-
rendezésének, felszerelésének és a mentéstechnikai eszközöknek a bővítése.
Adószám: 18376713-1-04

Rózsashegyi Iskola alapítványai:

**A Rózsashegyi Iskola Diákjai-
ért Alapítvány** az iskola tanulóinak és tanulóközösségeinek támogatására szolgál. (Tanulmányi versenyek nevezési díja, útiköltsége, nyelvvizsga díjak, tanulmányi kirándulások, kulturális tevékenységek, rendezvények.) Az alapítvány közreműködésével készült el a Hősök terén és a ligetben lévő játszótér.
Adószám: 18390162-1-04

**Dr. Farkas János Tanulmányi
Ösztöndíj Alapítvány**
Célja a közép- és felsőfokú iskolákban tanuló diákok támogatása. Jelenleg több, mint 2 millió Ft alapítóke kamataival rendelkezik a kuratórium.
Adószám: 19062255-1-04

**A Rózsashegyi Kálmán Diák-
sport Egyesület** az iskolában folyó sporttevékenységet támogatja.

A befolyó tagdíjakból, pályázati forrásból sporteszközöket, felszereléseket vásárolunk, illetve a nevezési díjakat, útiköltséget finanszírozzuk. Iskolánk kiváló sporteredményei többek között az egyesület támogatásának köszönhetőek.
Adószám: 18387139-1-04

EMBERKÖZELBEN AZ OLVASÓ

„A FÉL FIZETÉS” - BESZÉLGETÉS NÁDAS SÁNDORRAL

2007. november 3-án mezőtúri otthonában kerestem fel egykori kedves tanáromat. Az alábbiakban a rögzített beszélgetés szerkesztett változata olvasható:

Sanyi bácsi, hogyan került a pedagógus pályára, mik voltak az előzmények?

A Tisza partján, Nagykőrű községben születtem 1920-ban. Itt egy nagy kört ír le a Tisza, szinte körbeveszi a falut. Különösen a cseresznyetermesztésről híres ez a

Szolnoktól északra eső, kb. 4000 lelkes helység. Magyarország cseresznyeskertjének is nevezik. Szüleim paraszti származásúak, minden őszám oda való. Hárman voltunk testvérek, én vagyok a legidősebb. Az elemi iskolát otthon végeztem, majd dolgoztam.

Nem mindjárt az elemi iskola után kerültem a pedagógiai pályára, hanem előtte eleget tettem az alkotmányban foglalt kötelességemnek: „a haza védelme minden magyar állampolgár kötelessége”. 1941. október 13-án vonultam be Szolnokra a VI. légvédelmi tüzérezredhez, majd később a honi légvédelemhez, ahol 37 hónapot szolgáltam. Fronton nem voltam, de a végén a front jött hozzám. 1944 végén hazamentem a szülőfalumba és figyeltem a háború utáni politikai eseményeket. Gondoltam egy nagyot és merészet, és kitaláltam, hogy a hivatalos ranglétrán eggyel lejjebb szállok. A hivatalos sorrend akkor a munkásparaszterteltség volt. Utána már csak az osztályidegen következett. Elhatároztam, hogy a pedagógiai pályát választom. Már a hadseregben találkoztam a tanítással, amikor tartalékosokat oktattam morséra. Megszerettem ezt a tevékenységet.

Gyularemetén elvégeztem a tanítóképzőt, majd Szegeden a tanárképzőt.

Hogyan került Endrődre ?

1952-ben a tanári diploma megszerzése után három helyet ajánlottak nekem: Dévaványa, Endrőd, Szeghalom. Endrődöt választottam, de addig még azt sem tudtam, hogy hol van. Öregszőlőbe kerültem a Szent Imre Iskolába. Az igazgatóm kérdezte, hogy hol fogsz lakni. Mondtam neki, hogy azt én is szeretném tudni. Végül a Csáki-féle iskolában kaptam egy szobát, ahol korábban gabonát tároltak, és búzaszemekkel megtelt a padlórése. Így aztán az egerek is jól érezték magukat. De hát ezen is túljutottam. 1952. szeptember elején a tantestület nagy része tagosításra volt beosztva. Gellai Bélával, az igazgatóval megosztottunk a tantárgyakon. Ő a humán, én pedig a reáltárgyakat tanítottam úgy, hogy a 4 osztályt 2 tanterembe összefogtuk. Amikor aztán visszajöttek a tagosításból a tantestület többi tagjai 4 felé vettük a 4 osztályt és még magánházaknál is volt tanterem. Akkoriban a tanároknak nem csak a tanítás volt a feladata, hanem időnként ürgét kellett irtani vagy békekölcsönt jegyeztetni.

A házasságom is az iskolához kötődik. Palotai Katalint bízták meg az Öregszőlőben az igazgatóhelyettesi feladatokkal, akinek sokat segitettem az adminisztrációs munkában. Később Endrődön a Kossuth utcában Palotaiéknál étkeztem, és így „evő-

legényből vőlegény” lettem végül. 1953 májusában kötöttünk házasságot, 1954-ben pedig megszületett Katalin lányunk. 1955-ben bekerültem a belterületi iskolába, ahol Borbély Sándor volt az igazgató. Akkor még nem volt kész a ligeti iskola, ezért a nagylány és a polgári iskola épületeiben tanítottam. 1956-ban kaptam egy 8. osztályt, csupa fiú osztályt. Jól megértettük egymást. Ősszel aztán belekerültem a politikai eseményekbe.

Milyen volt a pesti események hatása ott az iskolában?

Tímár Máté író volt az összekötő a pestiekkel. Nagyon sokan majdnem túliabálták az eseményeket, és nem is maradt mindenki a pedagógus pályán később. Azt is túl kellett élni, és végül minden helyrerázódott lassan, nyugodtan.

1961-ben meghalt Szabó Elek, és ekkor Borbély Sándor igazgató felkért, hogy legyek a helyettese.

A 60-as években indult be a dolgozók esti iskolája, ahol 15 évig tanítottam. Abban az időben jogosítványt is csak az szerezhettek, akinek meg volt a 8 általános iskolai végzettsége – így ösztönözték a bizonyítvány megszerzésére a dolgozókat. Ezen kívül az orosházi mezőgazdasági technikumnak is létezett egy endrői levelező tagozata. Ezen is tanítottam. Így voltak olyan napok, amikor reggel 8-kor megkezdtem a tanítást a nappali tagozaton és este 10 óra felé fejeztem be az estin. Ebben az időben matematikát, fizikát és kémiát tanítottam. Szerettem a technikát is. Nagyon sok szemléltető eszközt magam készítettem, amiért dicséretet és előléptetést is kaptam.

Emlékszem, hogy Sanyi bácsi vezetésével saját rádiót készítettünk, ami valóban megszólalt...

Igen, ilyen szakkör is volt. Az volt a cél, hogy mindez felkeltesse a gyerekekben a technika iránti érdeklődést. Volt, aki mondta, hogy vehetek én rádiót, minek házilag barkácsolni. A horgász sem azért fog halat, mert esetleg nem tudná megvenni vagy a festő sem azért fest, mert nincs fényképezőgépe... Én barkácsoló ember voltam világéletemben. Csináltam cimbalmot, citerát, kristálydetektoros rádiót, fonógépet, szelelőgépet. Szerencsés voltam, mert a hobbym lett a szakmám.

Hogyan alakult az élete a nyugdíjazás után?

Gircz Vendel igazgatása alatt még 5 évet tanítottam, aztán 60 éves koromban, 1980-ban nyugdíjba mentem. Utána még napközis munkát vállaltam. Őt igazgató alatt szolgáltam összesen. Jól éreztem magam Endrődön. Szerettem a tanulóimat. Mindig örültem, hogy amit megtanítok, azt megértik és visszadják a gyerekek. Ez volt a fél fizetés, mert nem azért megy pedagógusnak az ember, hogy ott meggazdagodjon.

A 80-as évek közepén feleségemmel Katalin lányunk után mentünk Mezőtúrra, aki ott volt óvónő.

Nagykőrűbe már csak halottak napján megyünk el a temetőbe.

Már több, mint 5 éve egyedül élek, mert a feleségem 2002-ben 73 éves korában meghalt.

A 88. évemben vagyok, eddig még nem voltam beteg. Aránylag jól elviselem a sorsomat. Sohasem unatkozom, mindig foglalkozom valamivel. Kedvenc időtöltésem a rejtvényfejtés, de időnként előveszem a hangszereimet is. Van egy garázsból kialakított kis műhelyem is, ahol néha dolgozgatok.

A nyugdíjintézet már lehet, hogy „csóválja a fejét és fenyeget”, mert sokba kerülök nekik...

Sanyi bácsi, köszönöm a beszélgetést és azt kívánom, hogy még sokáig okozzon „gondot” a nyugdíjintézetnek.

Gircz László – egykori tanítvány

Katolikus oldal

MÁRCIUSI MISEREND

Endrőd

Vasárnap: 8-kor és 17 órakor. Hétköznapokon reggel fél 8-kor.

Szent Gellért Iskola kápolnájában

Március 9-én vasárnap fél 12-kor.

Hunva

Vasárnap: délelőtt 10-kor.

Kedden, csütörtökön, elsőpénteken és szombaton este 5-kor.
A szombat esti előesti mise vasárnapi mise.

Gyoma

Vasárnap 10-kor, hétköznap 17 órakor, hétfőn reggel 8-kor.
Szombaton 17 órakor vasárnapi előesti mise.

MÁRCIUSI ÜNNEPEK

2. vasárnap: Nagyböjt 4. vasárnapja
9. vasárnap: Nagyböjt 5. vasárnapja
15. szombat: Szent József
16. vasárnap: Virágvasárnap
20. csütörtök: Nagycsütörtök
21. péntek: Nagypéntek
22. szombat: Nagyszombat
23. vasárnap: Húsvétvasárnap
24. hétfő: Húsvéthétfő
30. vasárnap: Az Isteni Irgalmasság vasárnapja
31. hétfő: Gyümölcsőltó Boldogasszony

A katolikus oldalakat szerkeszti: Iványi László tb. kanonok, plébános

Deák Csaba tiszteendő urat a II. iskolai félévre Szeged-Rókus plébániára helyezték. Nem búcsúunk tőle végleg, mert az endrődi plébániát tekintni magyarországi otthonának. Megköszönjük neki eddigi szolgálatát, és Isten áldását kérjük további életére. Imádkozzuk érte.

Mindig hazavárjuk!

Amikor a kenyeret megtörte, felismerték

Húsvétvasárnap ketten a tanítványok közül egy Emmausz nevű faluba mentek, amely Jeruzsálemtől hatvan stádiumra (két-három óra járányira) fekszik. Útközben megbeszélték egymás között mindazt, ami történt. Míg beszélgettek és vitatkoztak, egyszerre maga Jézus közeledett feléjük, és hozzájuk szegődött. Ők azonban nem ismerték meg őt, mert látásukban akadályozva voltak Jézus megkérdezte őket: „Milyen dolgokról beszélgetetek egymással útközben?” Erre szomorúan megálltak, és egyikük, akit Kleofásnak hívtak, ezt válaszolta neki: „Te vagy talán az egyetlen idegen Jeruzsálemben, aki nem tudja, mi történt ott ezekben a napokban?”

Ő megkérdezte: „Miért, mi történt?” Azok ezt felelték: „A názáreti Jézus esete, aki szóban és tettben nagyhatású próféta volt Isten és az egész nép előtt. Főpapjaink és előjáróink kiszolgáltatták őt, hogy halálra ítéljék, és keresztre feszítsék. Pedig mi azt reméltük, hogy ő váltja meg Izraelt. Azóta, hogy ezek történtek, már három nap telt el, és néhány hozzánk tartozó asszony is megzavart bennünket. Hajnalban a sírnál voltak, de nem találták ott a holttestét. Azzal a hírrel tértek vissza, hogy angyalok jelentek meg nekik, akik azt állították, hogy él. Közülünk néhányan el is mentek a sírhoz, és úgy találtak mindent, ahogyan az asszonyok mondták, őt magát azonban nem látták!”

Jézus erre így szólt: „Ő, ti okatlanok, ti késedelmes szívűek! Képtelenek vagytok hinni abban, amit a próféták jövendöltek! Hát nem ezeket kellett elszünetnie a Messiásnak, hogy bemehessen dicsőségébe?” Aztán Mózesen kezdve valamennyi prófétából megmagyarázta, ami az Írásokban órára szól.

Közben odaértek a faluhoz, ahová tartottak. Úgy tett, mintha tovább akarna menni. De azok marasztalták és kérték: „Maradj velünk, mert esteledik, és lemenőben már a nap.” Betért tehát, hogy velük maradjon.

Amikor asztalhoz ültek, kezébe vette a kenyeret, áldást mondott, megtörte, és odanyújtotta nekik. Erre megnyílt a szemük, és felismerték. De ő eltűnt előlük.

Akkor azt mondták egymásnak: „Ugye lángolt a szívünk, amikor útközben beszélt hozzánk, és kifejtette az Írásokat?”

Még abban az órában útrakeltek és visszatértek Jeruzsálembe. Ott egybegyűlve találták a tizenegyet és társaikat. Azok ezzel fogadták őket: „Valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak!” Erre ők is elbeszélték, mi történt az úton, és hogyan ismerték fel Jézust a kenyértörésben.

(Szent Lukács evangéliuma 24, 13-35)

Nagyböjti lelkigyakorlatok

Hunva (15 óra), Endrőd (17 óra):

március 12-13-14 (szerda, csütörtök, péntek)
Vezeti: Serfőző Levente szentesi plébános

Gyoma:

március 13-14-15 (csütörtök, péntek, szombat) 17 óra
Vezeti: Seidl Ambrus szarvasi plébános

Nagyhét és Húsvét templomainkban	Endrőd	Hunva	Gyoma
Március 16. Virágvasárnap	8, 17	10	10
Március 20. Nagycsütörtök, az Utolsó Vacsora miséje	17	15	17
Március 21. Nagypéntek keresztút az Úr szenvedése	9 15	16,30 17	16,30 17
Március 22. Nagyszombat Adoráció a szentsírnál Vigília, feltámadás miséje, körmenet	8-18 18	9-15 15	9-17 17
Március 23-24. Húsvétvasárnap, Húsvéthétfő	10, 17	8	10

*Aldott húsvéti ünnepeket kívánunk
minden Kedves Olvasónknak!*

A BELTERÜLETI ISKOLÁK TÖRTÉNETE I.

Az Endrődiek Baráti Köre májusi találkozásán régi, belterületi iskoláinkra emlékezünk. Természetesen méltó tisztelgésről csak akkor beszélhetünk, ha ismerjük gyökereit, alma máterünk kialakulását, sorsának történetét. Az iskolának épült és iskolaként funkcionáló épületek történetéről a História Domusból, Dr Hunya Sándor: Endrőd története a gyulai uradalomban c. munkájából, az endrődi tanítók által a község újratelepülésének 200. évfordulójára összeállított Endrőd története c. kiadványból, Márton Gábor: Az endrődi iskolák története c. kéziratából, a Plébániai Hivatal és a Rózsahegy Kálmán Általános Iskola hivatalos irataiból tájékozódhatunk. Az így szerzett ismereteimet összefoglalva szeretném közreadni a Városunk c. újság soron következő két számában. A jelenleg közzé tett írásból a ma még közismert elnevezésekkel illetett iskolák létrejöttéről tájékozódhat az olvasó, az újság következő száma pedig további működésüket és bezárásuk körülményeit mutatja be.

A História Domus szerint az 1730-ban ide települő őseink lelki pásztorokkal, Pocsuk Imrével és tanítóikkal, *Zámbo Istvánnal* a régi templom környékét szállták meg. „1732-ben *Zámbo István* tanító és notárius a község fiú és lánygyermekait együtt tanítja egy rozoga iskolában, mely a templom mellett volt.” (HD). Ebben az épületben tanítottak még időrendben egymás után: *Kovács András, Nida Petrus, Petrus Kelemen, Joannen Kovarci*. Az épületet 1754-ben lebontották. A helyére újat emeltek, amelyben 1755-ben *Veréb Mihály* kezdte meg a tanítást. Őt követték: *Vaszko György (milleneumi iskolatörténet) Georgius Kovalcsik* majd *Koncz Ignác*. Ekkor még a tanító és a kántor egy személy volt.

A kántort 1787-ben felmentették a tanítás kötelezettsége alól. Ugyanebben az évben a község megszerezte iskolának a régi reháj melletti katonaszállásoló épületet a későbbi un. Szebeni féle házzal, mely tanítói lakásul szolgált. Az iskola ezzel létebbre költözött (ez a későbbi „Domszög” helye). Itt kezdte meg a tanítást *Kovács Pál*, aki elsőként már csak a tanításra kapott megbízást. Őt 1791-ben *Berta János* tanító váltotta fel. Kezdetben még vegyesen tanította a fiúkat és a lányokat, majd 1803-tól az 1830-ban bekövetkezett haláláig ő volt az un. „rendes professzor”, azaz a fiúk tanítója. Ő kézzintézte *Nepomuki Szt. János* szobrát 1816-ban és a *Nepomuki Szt. János* kápolnát 1826-ban, melyek fenntartásáról hagyatékból gondoskodott. A fiútanítói álláshelyre 1830-ban *Somlay István* nevezik ki, az ő helyére 1833-ban *Szöllősy József* került. *Szöllősy József* 1847 februárjában bekövetkezett halálával megüresedett álláshelyet *Szebeni János* foglalta el. A fiúiskolát a hozzá tartozó tanítói lakással együtt a köznyelvben *Szebeni iskolának* is neveztek.

Az 1868. évi népiskolai törvény előírásának megfelelően 1872-ben (Iskolaszervezési iratai: Plébánia Hivatal irattára) a fiú- és a lányiskolát ketté osztották: I-II. és III-IV. osztályokra. A két-két tanulócsoporthoz számra a meglévő tanterem kettéosztásával biztosították az elhelyezést. A tanterem eredeti mérete: a fiúiskolában 36, a lányiskolában 33 m² volt.

Az I-II osztály tanítója 1872-től *Brendl István* segédtanító, 1880-tól *Magdics Károly*, 1882-től *Sándor Alajos*.

A község ebben az épületben hozta létre az ismétli iskolát 1875-ben *Puskás József* és *Mihálovics Dénes* tanítók vezetésével.

1892-ben *Szebeni János* nyugdíjaztatott, osztálya, a III-IV. év osztály *Bence Sándorra*, eddigi leánytanítóra bízott.

A fiúiskola 1897-ig működött itt, ez után az épületet bérbe adták, 1902-ben pedig eladták. A fiúiskola 1897-ben a templommal szembeni épületbe, a későbbi polgári iskolába költözött.

A tanácsülés 1803. október 23-án határozta el, hogy a fiú- és leányiskolákat elválasztja. Ebben az évben új kántorház épült a községhá-

za mellett, 279 négyzetgölgön, s ennek első szobáját „szerelték fel” (csak lócsakkal) „leányiskolának”. Ezzel megkezdődött a kétsikolás korszak. A fiúkat a „rendes professzor” tanította, a lányokat tanításáról pedig a kántor, elsőként *Huszka József* volt köteles gondoskodni. A kántor a tanítást rendszerint a segédjére bízta. Így lett a lányok tanítója 1812-ben *Ált Sándor* kántorsegéd, aki 1819-től önálló épületben taníthatott, mivel a község lányiskolának megszerezte a plébániával szemben lévő parasztházat. A tanfelügyelő több esetben sürgette a leánytanítót, hogy szerezze meg a tanításhoz szükséges oklevelet. *Ált Sándor* ezt nem vállalta, végül 1826-ban a rangozói állás mellett döntött. A tanításban őt követték: *Dinya Imre* majd *Molnár József*.

A templommal szemben. 1841-ben új lányiskola épült (Ez a „polgári iskola” helyén lévő első iskolaépület). Ide járt 292 lánytanuló. *Molnár József* 1844-ben bekövetkezett halála után itt tanítottak: *Paróczai András, Végh Antal, Vidovits Antal, Csima Nándor (1872-75), Mihálovics Dénes (1875-78), Kovács Lajos (1878-1881), Hencz Vince (1881-82)*. Ezt az iskolát 1884-ben lerombolták, s helyette egy új, megfelelőbb épületet emeltek két tanteremmel és egy tanítói lakással. A tanterem mérete egyenként 61,74 m² volt. Ebben a központi lányiskolában tanított *Bence Sándor* 1892-ig, majd *Lombay Hajnal Katalin*, aki az első okleveles tanítónő volt, az oklevélét 1863-ban szerezte Egerben.

Közben a tankötelesek száma folyamatosan nőtt, s bár csak kb. 1/3-uk járt rendszeresen iskolába, a tanterem nem bírták befogadni a „feljáró” gyerekeket. Külön problémát jelentett a gymavégi területen élők iskolai ellátása. A község új iskola felépítését határozta el, mely a **Gymavégen**, 4000 Ft költségen, 1859 Szt. Mihály napjára készült el, s 1860-ban nyílt meg egy tanteremmel és egy tanítói lakással. Első tanítója *Balla Mátyás* volt, aki 1860-tól az 1892-ben bekövetkezett haláláig a fiúkat és lányokat vegyes csoportban tanította az épület egyetlen tanteremében. A tanulólétszám 1880-ban: 120 fiú, 108 lány volt. Az iskolát a köznyelv első tanítója után még sokáig *Balla iskolának* nevezték. Ez az időszak volt a 3 iskolás korszaka *Endrőd* oktatástörténetének. Az iskolák gondozását 1869-ben a püspöktől kibocsájtott rendelet alapján megválasztott egyházközségi tanács vette át a községtől.

Az I-II. és III-IV. osztályos szétválasztása (1872) után a településen 5 „iskola” működött, ami valójában, a mai fogalmaink szerint 3 iskolaeépületet, de 5 tanulócsoporthoz és 5 tanítói állást jelentett.

Balla Mátyás után a gymavégi iskolában *Levitzy Miklós, Kovács József, Velásitz György* és *Újházi Béla* tanítottak. *Újházi Béla* tanítósága alatt, 1898-ban az iskolához új tantermet építettek, a régit pedig felújították. Ettől kezdve a fiúkat és a lányokat itt is külön tanították. A lányok első tanítója rövid ideig *Kiszely Róza* volt, tőle még ugyanabban a tanévben átvette a munkát *Ludesch Júlia* (1898-1902). Őt követték: *Bohus Hermina*, majd 1917-től *Szebeni Anna* okleveles tanítónők. A meglévő két tanterem mellé 1924-ben építettek egy harmadikat, 1925-ben pedig a tanítói lakást újították fel.

A gymavégi részen a tanköteles korúakat a *Balla-féle* iskola nem bírta befogadni. Ezen a részen egy új iskola felállítására volt szükség. *Schieffner Ede* Endrőd prépost-plébánosa (1852-1889) az iskola építésére 2000 Ft-ot és 20000 téglát adományozott, tanítójának javadalmazására pedig 1000 Ft. alapot tett le, 1880-ban. Így épült fel a *Mirhóvégen* egy új, nagy iskola, amit alapítójáról *Schieffner-iskolának* neveztek el. Az iskola területére 80 m² volt, s tanítói lakás is tartozott hozzá. Az iskola 1881-ben nyitotta meg kapuit a tanulóknak. Első tanítója *Kovács Lajos* volt, aki még 1882-ben meghalt, ezért a tanév végéig *Varga Gyula* látta el a helyettesítés feladatait. Kinevezett tanítója lett 1882 őszétől

1889-ig *Számboorovszky Rezső*. Őt követte *Sárhegyi Károly*, 1896-ban pedig *Kovács József*. Az iskolában 1911-ig fiúkat és lányokat vegyesen tanítottak. Az épülethez 1911-ben egy új tantermet építettek, a régit pedig felújították és új padokkal szerelték fel. A felújításról *Zelinka János* apátplébános a *Historia Domus*ban a következőket jegyezte fel: „A *Mirhó* végén a régi *Schieffner-féle* iskola mellé egy új tantermet, bejárati folyosót s szertartás 4.700 koronáért a saját költségemen építtettem. Az iskolát modern padokkal és teljes tanszer felszereléssel elláttam, mintegy 360 korona költséggel. Az új iskola 1912. évben lesz rendeltetésének átadva, midőn az új tanítói állomás fizetése állami segéllyel biztosítva lesz. Szolgáljon az új iskola Istennek nagyobb dicsőségére s hívem vallás-erkölcsi nevelésének felvirágoztatására!” Az új tanteremben 1912-ben *Orbók József* kezdte meg a tanítást, 1922-ben pedig *Palotai Ferenc* és *Hunya Lajos* kapott az iskolához kinevezést.

A „Szarvasvégi iskola átadására 1889-ben került sor. Szeptember 16-án *Spett Gyula*, gymmai plébános, mint püspöki biztos megáldja a szarvasvégi kettős tanteremű új iskolát, melyet a hitközség *Turcsányi István* vállalkozó által építtetett 3.745 forintot, beleértve a tanítólakásul szolgáló régi ház értékét is. 1890.: A Szarvasvégi új iskolához egyik tanító részére *Giricz János* háza 600 forintot megvételért.” (H.D.) Az iskolát *Kiszely-féle* iskolának is nevezték *Kiszely Mihály* asztalos után, aki az épület famunkáitálta végezte. (*Kiszely Mihály* nevéhez fűződik a Szt. Antal oltár, a Szt. Antal szobor és a Szt. Antal ház felállítás is. Az utóbbiban szegények kaphattak szállást és a templom koldusai számára sütötték a kenyert.)

Az iskola egyik termében fiúkat, a másikban lányokat tanítottak. A fiúkat 1889-től *Hefner Ferenc*, 1897-től *Velásitz György*, 1898-tól *Dobossy Sándor*, 1900-tól *Bálint Sándor*, a lányokat *Iván Kálmán*, *Kemény Vilma* és *Andracsek Mária* tanította. 1896-ban az irgalmas nővérek főnöke, *Bauman Henrika* vette át a lányok tanítását, de a nővérek még ebben az évben kivonultak az iskolai oktatásból, s a tanítást 1896 decembereben *Smidt Irma* folytatta a tanév végéig. 1897-től *Kubinyi Ilona*, 1899-től *Kiszely Róza* helybéli tanítónő kapott megbízást a lányok tanítására.

Az iskolaépítés a központi részen tovább folytatódott. *Schieffner Ede* nagyváradi prépost-kanonok 5.000 forintot ajánlott egy irgalmasnének vezetésére alatt felállítandó kisdudóvára. Ennek következtében az egyház-tanács kimondta: „1/ hogy az apáca-intézményt *Endrődön* meghonosítja s a leányiskolákat fokozatosan rájuk bízta; 2/ hogy az új törvény által elrendelt kisdudóvókat *Endrőd* múltjához és vallásos szelleméhez híven hitközségileg fogja felállítani és apácákra bízni. 3/ *Schieffner* kanonok úrnak jegyzőkönyvileg köszönetet szavaz nagylelkű ajánlatáért.” (HD)

1892. április 10-én *Wagner Márton* gymmai építő, 8000 forintért elvállalja a *Schieffner-féle* apácához és óvoda építését, a Szabó utca templom-utcán (*Szarvasi út*) 1200 forintért vett telken, melyhez a szomszéd *Timár-féle* portából is 130 négyzetgölgöt vétetett. Az előírászat 8351 forint volt.

Második óvodának pedig a hasítás-utcában lévő *Dávid-féle* házat vették meg 900 Ft-ért.

Az apácához alapkö-lételetéről a *Historia Domus* az alábbiak szerint tájékoztat:

„Május 18-án tétetett le a **Schieffner-féle apácához alapja** a következő emlékirattal: 1892. év május 18-án tétetett le alapja ezen háznak, mely a páli Sz. Vincéről nevezett irgalmasnének lakása s az ő vezetésük alatt álló kisdudóvoda és leányiskola gyanánt épült *Schieffner Ede*, nagyváradi prépost-kanonok – *Endrődnek* 37. éven keresztül plébánosa – bőkezűségéből, ki ezen építkezésre 8.000, és a felszerelésre 2.000 fo- folytatás a 15. oldalon

Szentek élete

Az oldalt szerkeszti: Sóczy Géza

Savio Szent Domonkos (1842 - 1857)

Bosco Szent János legkedvesebb tanítványa, nevelési módszerének remekműve, a valdoccói Oratórium fiai között az életszentség első virága, akit XI. Pius pápa 1954-ben avatott szentté.

Már az elsőáldozáskor életre szóló céljai voltak: gykori gyónás, áldozás és az ünnepek megszentelése. Örökös barátság Jézussal és a Szűzanyával, és a legnagyobb: „Inkább a halál, mint a bűn”.

Don Bosco növendéke lett és kérte, segítsen neki szentté lenni. Szelíd, derűs, vidám lelkű, tehetséges diák volt. Társainak segítette a tanulásban. Amikor betegek voltak, ápolta őket. Egy új növendéknek

elárulta a kollégium titkát: „Nálunk az életszentség a nagy vidámságból áll”. Tudatosan kerülte a bünt és követte a jót. 1856-ban megalapította a Szeplőtlen Fogantatás Társulatát, a diákok apostoli közösségét. XII. Piusz szenttéavatásakor így jellemezte: „A lélek fiatal, de óriási bajnoka.” Ő az első szentté avatott gyermek az ökeresztény vértanúk óta. A gyermekkorusok és a ministránsok védőszentje.

Savio Domonkos Turin közelében a Riva nevű kis községben született 1842-ben. Édesanyja térdein nevelődik vallásossá. Már 5 éves korában ministrál. Sokszor a templom ajtaját még zárva találta. De ő letérdelt a puszta földre esőben, hóban... fejét az ajtóhoz támasztva meghajlott fövel, összekulcsolt kézzel imádkozott, amíg az ajtó kinyitották. Leírhatatlan örömet töltött el a szívében, amikor 7 éves korában magához vehette a Szentségi Jézust. „Ez volt az én legszebb napom!” szokta mondogatni. Ezen a napon az imakönyvébe ezeket a jóféléteket írta: „Gyakran járulok a szentgyónáshoz és a szentáldozáshoz, ahogyan lelkiatyám megengedi. Vasár- és ünnepnapokat megszentelem. Legjobb barátaim Jézus és Mária lesznek.

Inkább meghalok, mintsem halálosan vétkezsem!” Ezeket a jószándékokat gyakran elolvasta és jóraindítói voltak minden cselekedetében egészen haláláig.

Tizenhat kilométer utat tesz meg mindennap, hogy tanulmányait elvégezhesse a községi iskolában. Mikor egy néni azt kérdezte, nem fél-e egyedül a hosszú úton, azt felelte: „Nem vagyok egyedül, mert Orangyalom minden lépésemben elkísér.” És nem nehéz az út a tikkasztó hőségben? Feleli: „Semmi sem nehéz, ha olyan úrnak szolgálunk, aki jól megfizet. Ez az Úr a Jóisten, aki a szeretettel nyújtott vizet is megjutalmazza!”

Tanítója ajánlatára Don Boschohoz kerül. Apja Don Boschoz vezeti, aki kikérdezi őt addigi tanulmányiról. Mikor a próbára adott szöveget kis idő múlva szó szerint elmondja, Don Bosco így szól: „Úgy látszik jó posztóval van dolgom!” Erre Domonkos így felelt: „Én vagyok a posztó, Ön legyen a szabó, kérem vigyen magával és készítsen belőlem szép ruhát a Jóistennek!” Elmondja Don Bosconak azt is, hogy a latin tanulmányai befejezése után Isten segítségével a papi pályára szeretne lépni. „Ne féljen - mondotta -, hogy gyenge szerveztem nem bírja a tanulást. A Jóisten, aki eddig egészséget és kegyelmet adott a jövőben is meg fog segíteni” Amikor Don Bosco megmondta, hogy magához veszi Turinba és kedves gyermekei közé sorozza őt, hálásan megragadta

Don Bosco kezét, megszorította, csókolgatta mondván: „Re mélem, hogy semmi panasz nem lesz ellenem!”

Elérkezett az indulás napja. Domonkos megcsókolva anyját és testvéreit elbúcsúzott. Kis batyujával a vállán, apja kezét szorongatva megérkezett Turinba az Oratoriumba. Don Bosco szobájába lépett. Míg apja Don Boscoval beszélgetett, ő körülnézett Don Bosco szegényes szobájában. Tekintete egy lapra irányult, amelyen Szalézi Szent Ferenc szokásos szavai voltak nagy betűkkel olvashatók, ezeket Don Bosco életének vezérgondolatául választotta: „DA NIHI ANIMAS, CAETERE TOLLE!”/LELKEKET ADJ URAM, MINDEN MÁST ELVEHETSZ!/ Elgondolkozva mondogatta magában: „Mégértem itt nem pénzről van szó, hanem a lelkek üdvösségéről! Remélem az én lelkem is tárgya lesz ennek a munkának!”

Megkezdte az intézeti életét, amely először csak egészen közönséges volt, minden rendkívüliség nélkül. Minden szabályt szőpen megtartott, szorgalmasan tanult, kötelességeit pontosan teljesítette, tanárait, társait szerette. Társai nem csak jámborsága, tudománya, de udvarias és kellemes bánásmódja miatt is szívesen társalogtak vele.

Egyszer egy hősie kis eseményjártódott le életében. Két társa összeveszett, és a szóváltásnak az lett a vége, hogy kópárban akartak elégtételt szerezni maguknak. Domonkos ki akarta békíteni őket, de nem sikerült. Velük ment a kópárba színhelyére, s amikor lerakták a köveket, az őt követ, és kimérték a húsz méter távolságot, ő középre lépve elővette kis feszületét, magasra emelve így szól: „Jézus Krisztus meghalt ártatlanul és megbocsájtott megfeszítőinek! Az első követ rám dobjátok...” E nem várt hősiességre a két fiú kibékült és megbocsájtott egymásnak. Társai nagyon szerették őt, együtt pedig nagyon szerették a Szűzanyát s maguk között megalapították a Szeplőtlen Szűzek Társulatát.

Don Bosco egyszer névnapján meg akarta örvendeztetni a fiúkat és így szól: „Mindenki írja fel kívánságát egy papírszeletre!” Elképzelhető, milyen neveléses és kicsinyes kívánságokkal álltak elő. Domonkos csak e pár szót írta: „Ohajtom, mentse meg lelkem, neveljen szentté!” Domonkos annyit jelent: az Uré. „Még a nevem is azt jelenti, az Uré vagyok!” - mondogatta néha.

Don Bosco komolyan vette kérését, magához hívatta és így szól: „Figyelj csak! Légy vidám, teljesítsd híven kötelességeidet a tanulásban és a jámborságban, tégy jót másokkal! Így az életszentség útnán fogsz járni!” Domonkos minden követelménynek megfelelt.

Azonban Isten iránti szeretete, a lelkekért lángoló buzgalma korán felőrölték testi egészségét. Az orvos tanácsára haza kellett mennie. Szomorúan vált meg Don Boscotól, - akivel három évig volt együtt- és társaitól: „Viszontlátásra a Mennysorszámban!” Csak pár napig szenvedett otthon. „Ó mily csodaszépeket látok!” - szavakkal mosolyogva lehelte ki szép lelkét 15 éves korában.

BICYCLE-TECHNIKA

Elektromos **KERÉKPÁROK**, **KISGÉPEK**, **KEREKESZÉKEK** javítása; beépíthető alkatrészekkel

Hazai fejlesztésű elektromos háromkerékűek építése

Tel.: 06302690088
snimre@freemail.hu
<http://bicycletechnika.atw.hu>

PROJEKTZÁRÓ KONFERENCIA A KIS BÁLINT ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS ÓVODÁBAN

2008. január 29-én két sikeres projekt zárására került sor, a HEFOP 3.1.3 „*Felkészítés a kompetencia-alapú oktatásra*” és a HEFOP 2.1.5 B „*Halmazottan hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelése*” programra.

Főpályázó és a konferencia főszervezője a Kis Bálint Általános Iskola és Óvoda, konzorciumi partnerei pedig Gyomaendrőd Város Cigány Kisebbségi Önkormányzata, Bethlen Gábor Szakképző Iskola és Kollégium, valamint a Margaréta Óvodai Oktató Közhasznú Társaság.

Nagy öröm számunkra, hogy a közoktatás életét irányító több neves szakember megtisztelte jelenlétével konferenciánkat, és előadást is tartott.

Így velünk volt: **Arató Gergely** az Oktatási és Kulturális Minisztérium államtitkára, Pálfalvi Zsolt az OKÉV Dél-alföldi Régiójának igazgatója, **Borbola István** a Dél-alföldi Szakmai Szolgáltató Intézet igazgatója, **Tóthné Eszes Éva** IPR szakértő, intézményi mentor.

Részt vettek: Babák Mihály, Szarvas Város Többcélú Kistérség Társulásának Elnöke, országgyűlési képviselő, Földesi Zoltán országgyűlési képviselő, városunk polgármestere, Várfi András, a Képviselő-testület több tagja, nevelők, szülők és a környező településekről is érkeztek hozzánk vendégek.

A projektek keretében olyan tartalmi, módszertani és infrastrukturális fejlesztéseket tudunk megvalósítani mind a kompetencia-alapú oktatás területén, mind az

Integrációs Pedagógiai Rendszer kiterjesztésében, amellyel az oktatási feltételek lényegesen javultak az itt élő és tanuló gyerekek számára. Az új módszerek alkalmazása újszerű felkészülést igényel a pedagógustól, mely ismeretek továbbképzéseken sajátíthatók el. Az új módszerek alkalmazásához, valamint a tanulóbarát iskolai környezet kialakításához elengedhetetlen az iskola infrastrukturális fejlesztése.

Az integrált oktatás napjainkban központi kérdéssé vált. A közoktatásban az integráció alatt a halmazottan hátrányos helyzetű, a fogyatékkal élő gyermekek és a roma tanulók többségi iskolában történő nevelését, oktatását értjük, mellyel számunkra is biztosított a kirekesztettség elkerülése, a társadalmi beilleszkedés lehetősége, melynek során társaikban is kialakul a be- és elfogadó attitűd.

Várfi András polgármester úr köszöntője után Arató Gergely úr az Oktatási és Kulturális Minisztérium államtitkára nyitotta meg a konferenciát.

Ezután vették kezdetüket a szakmai előadások.

Elsőként Fülöp Istvánné igazgatónő, projektmenedzser mutatta be röviden a nyertes pályázatokat. Összefoglalta és átfogó képet nyújtott a két HEFOP programról. Előadásában kiemelte, hogy egyedül a legnagyobb erő sem tehet mindent, csakis együtt, egymásra figyelve és építve vezet lépcső a jövőbe!

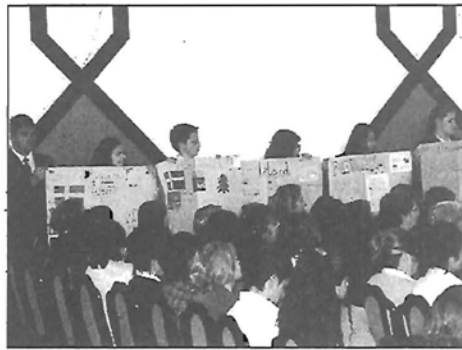
Magyar Béláné igazgatóhelyettes aszszony előadásában beszámolt a kompetencia-alapú oktatás alkalmazásáról és helyi tapasztalatairól.

Nyolcadikos diákjaink is örömmel mondták el, hogy mennyire szeretik azokat az órákat, ahol csoportmunkában dolgoznak, szerepjátékot játszanak, ezáltal felszabadultabbak, vidámabbak. Nagy népszerűségnek örvend a digitális tábla, amely az újszerű élményével hat diákra, tanárra egyaránt.

Tóthné Eszes Éva IPR szakértő, intézményi mentor az iskolánkban folyó Integrációs Pedagógiai Rendszer szerepét és alkalmazását hangsúlyozta.

Borbola István a Dél-alföldi Szakmai Szolgáltató Intézet igazgatója a korszerűbb tudás kialakításának hatékonyabb eszközökkel történő megvalósításáról beszélt, míg az OKÉV Dél-alföldi Régiójának igazgatója, Pálfalvi Zsolt a közoktatás regionális tervezéséről, fejlesztéséről, lehetőségeiről tartott tájékoztatót. Ezt a gondolatmenetet folytatta ismertetőjében Arató Gergely államtitkár úr, aki röviden vázolta a közoktatás jövőjét, „*az a céljuk, hogy a jól si-*

került pályázati programokat továbbvigyék, és olyan bázis intézményeket szeretnének kialakítani, amelyek már élenjárnak a kompetencia-alapú oktatásban, mérésben, a tehetséggondozásban, és az esélyteremtésben. A hálózatfejlesztés célja bevonnai azokat az intézményeket, akik nem indultak el az új irányba!”

Az IPR működésének szakmai tapasztalatai a partnerintézményekben, vagyis „*Összefogás és szakmai megújulás*” címmel Kovács Péterné a Margaréta Óvoda intézményvezetője és Pelyva Imréné a Bethlen Gábor Szakképző Iskola és Kollégium igazgatóhelyettese tartott előadást.

Dinya Livia tanárnő a pedagógusok továbbképzésének fontosságát nyomatékosította, hiszen folyamatos tanulás, megújulás és kreativitás nélkül elképzelhetetlen a 21. század modern pedagógusa.

Méresi szakértőnk Simonné Szrnka Zsuzsanna tanárnő a módszertani fejlesztések, és a helyi program eredményeit ismertette előadásában a mérési mutatók tükrében.

Palicskáné Szegedi Katalin és Hunya Jolán tanárnők azt ismertették, gyakorlati példákkal illusztrálva, hogy a kompetenciákat hogyan építettük be a tanítási órákon kívüli tevékenységünkbe.

A konferencia zárásaként fórumra került sor, az államtitkár úr válaszolt a pedagógusok kérdéseire, amelyeket Gubucz József a Bethlen Gábor Szakképző Iskola és Kollégium igazgatója tolmácsolt.

Arató Gergely államtitkár úr és Földesi Zoltán országgyűlési képviselő úr is azzal fejezte be a délelőtti programot, hogy a Kis Bálint Általános Iskolában és Óvodában magas színvonalú szakmai nevelő-oktató munka folyik. Nagyra értékelték az elkötelezett, lelkes, innovatív nevelőtestületet. Mindezekhez gratuláltak az intézmény igazgatónőjének és a tanári kar valamennyi tagjának.

A tartalmas délelőtti baráti beszélgetés zárult!

Endrőd néprajza

Rovatvezető: Szondi István

Első generációs csizmadiák és cipészek Endrőd iparos társadalmában

Az első generációs iparosok felszaporodása a XX. század elején a lábbelikészítő iparban azt a folyamatot mutatja, ahogyan a paraszti túlnépesedés következtében kialakult földéhség enyhítésére az iparban próbálnak megélhetést találni. A kényszerűségből az iparba átkerült réteg nem válik „öntudatos iparossá”, mert mindig azt a pontot keresi, hogyan tudna visszakerülni a parasztság kötelékébe.

Az endrődi lábbelikészítők osztályozását a rendelkezés-

ta ezeket a szakmákat. Az első generációs iparos tanoncok száma ebben az időintervallumban 121 fő, melyből 76 fő csizmadiának és 45 fő cipésznek tanult. Az elsőgenerációs lábbelikészítők névvizsgálatából megállapítható, hogy az 1930-as évek iparos névsorában csupán 30%-ukat jelöljük mint önálló iparost. Ebből a számadatból arra következtethetünk, hogy az első generációs iparosok nagy része nem vált olyan tökeerőssé, hogy önálló ipart működtessen, csupán mestere mellett dolgozott segédként, vagy pályaelhagyóként visszakerült a falu paraszti rétegébe. Szakmai tudását alkalmasszerűen vagy időszakosan kamatoztatta, és javításokkal, foltozásokkal egészítette ki mezőgazdasági jellegű keresetét.

Az első generációs iparosok műhelyeinek tanulmányozásánál megállapíthatjuk, hogy a szakmával kapcsolatos elnevezéseik nem ipari jellegűek. A raktározásra szolgáló részt például Gubucz Mátvás első generációs csizmadiák *kamrának* nevezték, szemben a dinasztikus családokkal, akik ugyan ezt a helyiséget *alapanyagraktár* vagy *készáru raktár* névvel illették. A földműveléssel és lábbelikészítéssel időszakonként felváltva dolgozó első generációs csizmadiák (a cipészek termékeik sajátosságánál fogva nem vizsgálhatók e szempontok szerint) családtagjai nem vettek részt a termelésben, sok esetben a feleségek is kívülről figyelték férjeik munkálkodásait. Az első generációs lábbelikészítők közül azok biztosan a szakmában maradtak és a későbbiekben több generációkon keresztül átörökölték, akik segédként beházasodtak a mestereik családjába.³

Koós László műhelye 1929-ben

re álló adatok alapján, 1873-tól tudjuk elvégezni. Az 1873-ban megalakult Ipartársulat alapító tagjai a céhekből származó és a mesterségbe családi hagyományaik folytán bekerülő (az apa mesterségét folytatva) személyekből állt. A rövid életű Ipartársulat, mely helyi tekintetben nem sokat változott a céhes formához viszonyítva, szervezi magát Ipartestületté.

Az Ipartestületben a vezető réteg természetesen a céhes hagyományokon nevelkedett és anyagilag megerősödött dinasztikus iparcsaládokból került ki. A legidősebb csizmadiák id. Juhász Imre lesz a jegyzője, Dinya Vilmos¹ szabó mester lemondása után az Ipartestületnek. Alelnöknek - az ugyancsak nagy tekintélyű - Turcsányi Imre csizmadiamestert választották.

Az első tanonclajstrom alapján (1893-1910)² megállapítható, hogy a csizmadiák és cipészek iparba kerülő tanoncok száma 153 fő, melyből 24-en az apjuk foglalkozását választották, a más jellegű iparos foglalkozású apáknak csupán nyolc gyermeke választot-

Dávid Károly csizmadiák műhelye 1927-ben Endrődön

¹ Dinya Vilmos nagyapja Dinya János volt, aki 1868-ban az endrődi szabó-szűcs céhnek az alcéhmestere.

² BÉKÉS MEGYEI LEVÉLTÁR Gyula, IX/210a/15.

³ GYETVAI Vendel közlése 2004.

VÁROSUNK

GYOMAENDRŐD

A keresztény nemzeti gondolat hírnöke

XV. évfolyam

* Társadalmi, kulturális, hagyományőrző folyóirat *

2008. március

A Szent Gellért Katolikus Általános Iskola és Óvoda melléklete

A SZENT GELLÉRT

KATOLIKUS ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS ÓVODA BEMUTATKOZIK

Tisztelettel köszöntöm a kedves szülőket abból az alkalomból, hogy gyermekük ősszel első osztályos lesz. Mészárosné Kiss Katalin vagyok, 1996-ban kerültem Gyomaendrődre, 1997-ben végeztem a szarvasi Brunsvik Teréz Óvóképző Főiskolán, majd a Kecskeméti Tanítóképző Főiskolán. A Szent Gellért Katolikus Általános Iskolában 1997 óta tanítok. Napközis nevelőként kezdtem, majd 2000-től osztálytanítóként tanítok.

A tavasz egy pedagógus számára nemcsak a rügyfakadást, hanem minden évben izgalmakat és várakozással teli hangulatot idéz elő, amikor is az óvodások beiratkozására kerül sor.

A szülőknél is él a szorongás, melyik iskolát válasszam, milyen lesz a tanító néni, s végül de nem utolsósorban hogyan állja meg helyét a gyermekem az új körülmények között? A kisgyermek számára is nagy pillanat, amikor az iskolába lép. Ahogy Mérei Ferenc, a gyermeki lélek nagy ismerője írja: „a gyermek utánzó lénynek születik, nagyjából azzá lesz, amit kisgyermekként kap. Simogatásra simogatással felel, jókedvre jókedvvel, tevékenységre tevékenységgel.” A tapasztalás megmarad, s ha félelemkeltéssel NEM akadályozzák kíváncsi, kereső, aktív, kreatív emberré válik. Éppen ezért az iskolába lépés időszakát zökkenőmentessé

kell tenni számára. Hiszem és vallom, hogy aki a pedagóguspályát választotta, mindent megtesz annak érdekében, hogy átsegítse a gyermeket ezen a nehéz szakaszon. Tőlem és Önöktől is kedves szülők, örömet kell, hogy kapjanak és biztatást, és semmi más ne segítsen a szülő, mint azt, hogy örülni tud annak, hogy a gyermeke már erre meg erre képes, és nap mint nap megkérdezi Tőle, minek örült az iskolában.

A mi iskolánk pedagógiai módszereinél elsődlegesnek tartjuk az egyéni gondozás és egyéni haladás lehetőségét, a gyermekek mérjük a feladatot, onnan indulunk ahol tart, alapozunk és alapozunk, időt adunk a gyakorlás változatos és élvezetes formáira, megtöltjük izgalommal az együtt töltött órákat.

Kis iskola lévén családias hangulatot próbálunk teremteni, ahol fontos a szeretet, a türelem, az egymásra való odafigyelés, a rend, a tisztaság. Fontosnak tartom a gyermeki bizalom és derű megerősítését, az osztályon belüli jó légkör megteremtését, a szülővel és gyermekekkel való pozitív viszony kialakítását. Nélkülözhetetlen a pozitív megerősítés, célom az, hogy a gyermeknek sikerélménye legyen, hogy jól érezze magát az iskolában.

Szeretettel hívom Önöket és gyermeküket márciusban a nyílt napunkra és az iskolaköztalálóra!

Szeretettel várom szeptemberben a lendő elsőöket Fekécs Edit kolléganőmmel iskolánkba.

Mészárosné Kiss Katalin

A HUNYAI ISKOLÁRÓL

Iskolánk a 2007/2008-as tanévtől a Szent Gellért Katolikus Általános Iskola és Óvoda telephelyeként működik. A felső tagozatos gyermekek iskolabusszal bejárnak a központi iskolába. Helyben az óvodások és a kisiskolások maradtak. A 12 óvodás gyermekkel egy óvónő és egy dajka foglalkozik. Az alsó tagozat 26 fővel 1-2. és 3-4. osztályos összevonásban és egy napközös csoporttal működik. A gyerekek oktató-nevelő munkáját 3 tanítónő, 1 német óraadó és egy hitoktató látja el.

Mivel kiscsoportokban tanulnak a tanulók, így sokkal családi-asabb, személyre szabottabb az oktatás. Több idő jut a gyermekek tehetséggondozására, felzárkóztatására. Alsó tagozatban legfontosabb feladat az alapkészségek minél magasabb szintű elsajátítása, hiszen csak erre építve lesznek képesek a felső tagozatban és az életben is helytállni, sikereket elérni. Tanulóink évek óta részt vesznek levelezős feladatmegoldó, matematikai-, vers- és prózamondó versenyeken, melyeken szépen megállják a helyüket.

Az oktatás mellett nagy hangsúlyt fektetünk a szabadidő hasznos eltöltésére, a tanulók sokoldalú fejlesztésére. Szonda István képzőművészeti foglalkozásai és Tóthné Rojlik Edit néptánc órái nagyon népszerűek a gyermekek körében. Ősszel és tavasszal minden óvodást és iskolást elviszünk Békéscsabára színházlátogatásra (3-3 alkalommal), melyet nagy örömmel várnak.

Iskolánk egyéni arculatát, hagyományait megőrizve bevonnak bennünket a központi iskola rendezvényeibe, programjaiba is. Nagyon emlékezetes volt a Szent Gellért Nap, a közös karácsonyi ünnepség, a jótékony vacsora a szülőknek, melyeken a gyermekek és a szülők is ismerkedhettek az iskolával, barátkozhattak egymással.

Helyi programjaink változatlanul megmaradtak. Nemzeti ünnepünkön – október 6. és 23. - iskolaszintű megemlékezést tartottunk. Az Idősek Napján műsorral kedveskedtünk a klub lakóinak. Novemberben az „Egy hét az egészség jegyében” címmel, játékos, tevékenykedtető és szellemi feladatokkal próbáltuk felhívni a figyelmet az egészséges életmódra. December elején Szent Miklósról emlékezve nagyszabású Mikulás-váró délutánt rendeztünk a Szülői Munkaközösséggel közösen. A téli szünet előtti utolsó tanítási nap délutánján ünnepi uzsonnával köszöntöttük a karácsonyt. Kis falunkban már régi hagyomány, hogy Szentestén a gyermekek Betlehemes műsort adnak elő a templomban, melyen az egész falu együtt ünnepli a kis Jézus születését, lélekben megerősödik, feltöltődik. Szilveszter délelőttjén a vállalkozó fiúk és lányok a Regölés népszokását adták elő, hagyományt kezdeményezve. Vizkereszt napján Három király-járás volt Endrődön a Tájházban és Hunyán a templomban. A farsangot mindig jelmezes felvonulással, tánccal délutánnal ünnepeljük. Nagybőjtben a ministráns gyermekek

rendszeresen részt vesznek a keresztyűi ájtatosságon. A március 15-i ünnepséget faluszinten szoktuk megrendezni, koszorúzással egybekötve az Önkormányzat épülete előtt. Anyák napján a gyermekek irodalmi műsorral köszöntik édesanyjukat, nagymamáikat. A tanév végén egy napos országjáró kiránduláson ismerkednek hazánk szép tájaival. A nyári szünetben minden évben kéthetes nyári tábor tartunk a Karitással közösen.

Programjainkkal és egész oktató-nevelő munkánkkal arra törekszünk, hogy tanítványaink ne csak megtanulják, hanem meg is valósítsák Jézus tanítását, hiteles erkölcsi normákat, örök értékeket tudjanak felmutatni.

Iskolánk zavartalan működéséért, a nyugodt légkör megteremtéséért köszönettel tartozunk fenntartóinknak. Bízunk benne, hogy kis falunkban legalább az óvodás és kisiskolás gyermekek még sokáig helyben tanulhatnak. A püspök úr karácsonyi ünnepi üzenetében kiemelte, hogy az egyház álljon ki a család védelmében, támogassa a kis településeket, segítse azok iskoláinak megőrzését. Ebben reménykedünk, és mi is valljuk, ha egy faluban bezárják az iskolát, eltűnik a gyerekszív, az a falu hamar elszorvad, gyermekei gyökértelessé válnak. Ezért kérünk mindenkit - aki tehet érte - Reményik Sándor egyre aktuálisabb soráival:

„Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!”

A hunyai tantestület

Iskolakóstolgotó

Iskolánkban már hagyományá vált az Iskolakóstolgotó megrendezése. Ilyenkor a nagycsoportos óvodások bepillantást nyer-

hetnek iskolánk életébe. Különböző érdekes foglalkozásokkal várjuk a gyerekeket. Amíg gyülekeznek a leendő

elsősek az aulában, iskolánk igazgatója gitárkísérettel ismert gyermekdalokat énekel közösen a kicsikkel. Utána kisebb csoportokban mennek egy-egy foglalkozás színhelyére. Hogy gördülékeny legyen a helyszínek közötti váltás, tanulóink segítene a csoportoknak.

Mit is nyújtunk egy-egy ilyen délutánon? Megismerkednek a leendő tanító nénikkel a gyermekek, hisz nagyon fontosnak tartjuk a minél előbbi személyes kapcsolat kialakítását. Szívesen vesznek részt a kézműves foglalkozásokon. Megcsodálhatják számítástechnika termünket, nyelvi laborunkat, ahol játékos foglalkozást tartanak tanáraink. Örömmel tanulják hitoktatóinkkal az egyszerű verseket, dalokat.

Minden alkalommal a jól felszerelt, tágas tornatermünkben két kolléga várja versenyjátékra a kicsiket. Persze egyik fénypont minden alkalommal az, amikor az ebédelőben ők is részt vehetnek a délutáni uzsonna elkészítésében. Készítettünk már gyümölcssalátát, kókuszgolyót, szendvicset.

Búcsúzáskor minden gyermek egy-egy kisújságot kap, melyet pedagógusaink állítanak össze. Rejtvényt, rajzkiegészítő feladatot, színezést, az évszakhoz kapcsolódó verset találhatnak benne a leendő elsősek.

Idén a következő „iskolakóstolgotónk” márc. 27-én lesz, melyre nemcsak a gyerekeket, hanem minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Molnárné Majoros Katalin

Ahogy a szülők látják...

A szabad iskolaválasztás lehetőségével a szülők előtt nyitottá vált az út, hogy gyermekeiket a család és a gyermek számára legkedvezőbb körülményekkel rendelkező, legszimpatikusabb iskolába járassák.

A szülők által, az iskolai beiratkozás előtti néhány figyelembe vett szempont:

- az iskola lakóhelyhez való közelsége
  - az iskola megközelíthetősége, gyalog, kerékpárral, gépkocsival, parkolási lehetőség
  - az iskola pedagógusainak ismertsége, jó hírneve
  - az iskola tanítási színvonala, az iskolából kikerülő diákok felsőbb oktatási intézményben mennyire tudják tartani a magukkal vitt tanulmányi színvonalat (jegyeiket)
  - az iskola technikai felszereltsége, szerelvények, számítógépek, nyelvi labor, tornacsarnok, sportfelszerelések
  - gyerekek étkeztetése, uzsonna, meleg ebéd stb...
  - az óvodai kis barátok, barátnők összetartozása
  - a nyílt napokon szerzett tapasztalatok
  - az iskola első látogatásakor kialakított összbemutató az iskola belső életéről
- Természetesen ennél jóval több szempont érvényesül, mint itt az előbb említettek, fontossági sorrend sem ugyan ez minden szülőnek más és más az elképzelése az iskoláról, annak belső életéről, pedagógusainak tanítási és nevelési módszereiről.

Négy évvel ezelőtt mi is a nyílt napon látogattuk meg az iskolát, megismerhettük a tanítási és nevelési módszereket, bemutatták az iskola tantermeit kiszolgáló helyiségeket (irodákat) a kápolnát, a tornacsarnokot, ebédlőt. Nagyon jónak tartottuk, hogy teljes részletességgel megismerhettük az iskolát.

Jó, hogy minden iskolán belül van a sportcsarnok, az ebédlő. Nem kell a gyerekeknek hóban, sárban, fagyban, esőben kilométereket gyalogolni. Jó, hogy az iskolában kötelezően van hitoktatás, a gyerekek erkölcsi nevelése biztosított.

A pedagógusok és az iskola személyzete kedvesen fogadta a nyílt napon résztvevőket, készségesen tájékoztatták a kérdéseket az iskola belső rendjéről a tanítási és nevelési módszerekről, a szokásos ünnepekről és a hétköznapi munkájáról.

Két iskola nyílt napját és körülményeit figyelembe véve döntöttünk úgy, hogy kislányunkat a Szent Gellért Katolikus Iskolába iratjuk. Nyugodt szívvel mondhatjuk 3,5 év tapasztalata után, hogy jól döntöttünk.

Az első osztály 2004 szeptemberében kezdődött Szabóné Vaszkó Éva (Évike néni) osztályfőnök vezetésével, aki kiváló pedagógus, talán annál is több. Csodálatos gyermekszerepetről tett tanúbizonyságot. Villámgyorsan megtalálta az utat a kis félénk nebulók szívéhez, rövid idő alatt bevezette őket az álló egyenesek birodalmába, ahonnan már egyesek út vezet az első betűk és számok megírásához. A szorgos munkának meg is lett az eredménye. Fél évre a nagy létszámú osztály ellenére minden kisdia megismerte az abc összes betűit és jól tudtak bánni a számokkal is.

Évike néni osztályfőnöknek jó segítői is voltak Fekécs Editke és Szujó Lajosné (Marika néni) napközis tanító néni, mindketten szívet-lelélekkel tanították a kis első osztályosokat, óvták védtek minden lépésüket.

A kisdiaokban ebben az időszakban kislányunkban tanultak, két év eltelté után váltás, új osztályfőnök új napközis tanár. Ez a módszer diáknak, szülőnek, pedagógusnak kissé szívfájdalommal jár. Elszakadni a megszokottól és ismét új arcokkal, új tanítási és nevelési mód-

szerekkel kell megismerkedni. A szülők szemével nézve mégis jó módszer, mert egy törés ugyan a gyerekek életében a pedagógusváltás, de egyben edzettebbé teszi őket és nem lesz bennük félelem a negyedik osztály után, amikor több szaktanárral kell szembenéznük. Ami a kislányunk mellett szól, hogy más nevelési módszer kell az óvodát hagyott kisdiaknak és más a már serdülő kilencéves gyerekeknek.

Kislányunk esetében ez a váltás nem okozott megrázkódtatást, de úgy látjuk az osztályban sem. Az új osztályfőnök Mészárosné Kiss Katalin (Katinka néni) nagy szeretettel fogadta diákjait, nagyon hamar összeismertek és megszerették egymást. Szigorú, de igazságos, jó pedagógusnak ismertük meg, nagyon jól tudja a gyerekeket a jó tanulásra ösztönözni, szereti a gyerekeket, a szülőkkel a kapcsolata kiváló. Az iskolában eddig eltöltött 3,5 év elegendő volt ahhoz, hogy valamennyi pedagógust megismerjünk, szakörök vagy rendezvények által kapcsolatba kerüljünk egymással. Jól kiforrott, jó felkészültségű, összetartó, kiváló kollektíva, melyre nyugodt szívvel rá lehet bízni a jövő nemzedék nevelését.

A szülők és az iskola kapcsolata igen veleges képet mutat, pedig a gyerekek nevelése érdekében kölcsönösnek kellene, hogy legyen segítve egymás munkáját, tanulásban, rendezvények, ünnepek lebonyolításában, iskolai fejlesztésekben. Milyen jó lenne, ha minden szülő saját maga is hozzá tenne egy kicsit ahhoz, amit az iskola jogosan elvárhatna tőle. Talán az iskolai ünnepek (a karácsony, a farsang, a Szent Gellért napok, anyák napja) lebonyolítása is könnyebb lenne. Az ünnepek csodálatosan szépek, jól megszervezettek. Könnyű szöki a szemünkbe, amikor gyermekeinket látjuk, hogy mennyire jól felkészültek kisebb-nagyobb szereplésekre. Tanáraik milyen sok munkát, fáradságot fektettek bele, hogy emlékezetes, vidám nap legyen. De még szebbé tehetők lennének, ha még többen kapcsolódnának ebbe a munkába.

A társadalmi ünnepeinken: Március 15, Hősök napja, Október 23 a pedagógusok és a gyerekek részvétele lehetne nagyobb létszámú, az osztályok szervezettebben vehetnének részt. Hasonlóan a kápolnában bemutatott szent misén, ahol előfordul, hogy alig van jelen pedagógus és alig néhány gyerek. Úgy gondoljuk, hogy szervezettebbé kellene valamilyen módszerrel tenni, hogy a jövő nemzedéke jobban kivegye részét a lelki nevelésből.

Az évenként megrendezésre kerülő jótékonyági vacsora szerény bevétele is a gyerekek érdekében kerül felhasználásra (nyelvi labor, játszótér felújítás stb...). Azt mondjuk jó kikapcsolódás volt, kitűnő volt a vacsora. Jól elbeszélgettünk, de mennyivel jobb lett volna, ha sokkal többen részt vesznek ezen a jól megszervezett mulatságon.

Amikor öt évvel ezelőtt az iskola működéséről kérdeztük Iványi László plébános urat (Laci atyát), azt mondta „Minden gyereket lakóhelyre, vallási és etnikai hovatartozásra tekintet nélkül

szeretettel várunk”.

A szeretet az iskola vezetése, a pedagógusok és a diákok között megvan.

Kedves Szülők! Rajtunk a sor, hogy gyermeink jövője érdekében mi is tegyük meg az első lépéseket egymás felé. Ma egy mosoly a köszönet mellé, holnap egy baráti kézfogás, hogy holnap után összefogva dolgozhassunk az iskola vezetésével és tanári karával a felnövekvő nemzedék még jobb iskolai körülményeiért, jobb tanulmányi előmenetelükért.

Kérjük az iskola tanári karát, hogy a tanulmányi versenyeket még jobban népszerűsítsék a diákok között. Segítsék őket a felkészülésben, hogy ne csak a részvétel legyen fontos, hanem az, hogy minél többen jussanak fel a dobogóra, ezáltal szereve magasabb szintű tudást, az iskoláknak dicsőséget, hírnevet, felkészítő tanároknak, szülőknek nagy örömet.

Meg kell említenünk iskolánk parkolóját. Amikor az iskola felépült, jó volt, elegendő volt, mára azonban kinötte önmagát, bővítését rövid időn belül meg kell oldani úgy, hogy a gépkocsiknak egy külön bejárata legyen, elválasztva a kerékpárosoktól és az utcára kitóduló gyerekektől. A jelenlegi közlekedés időnként nehézkes.

A megoldásra váró rövidebb és hosszabb távú feladatok ellenére úgy látjuk, hogy a Szent Gellért Katolikus Általános Iskola – mely kívülről szemlélve is szép, impozáns épület – jól megállja helyét a településünkön, az iskolából kikerülő diákok jól felkészültek, jó alapokkal indulnak magasabb szintű iskolákba is. Köszönhető ez az iskola vezetésének és jól felkészült tanári karának.

Kívánunk az iskola vezetésének, tanárainak és minden dolgozójának jó együttműködést, nagyon sikeres éveket, jó egészséget.

Kívánjuk a jövőben, hogy sok jó képességű gyerek válassza a Szent Gellért Katolikus Iskolát, legyenek nagy létszámú osztályok.

Kívánjuk, hogy minél több diák jusson el főiskolára, egyetemre. Legyenek büszkék iskolájukra, volt tanáraikra öregbítve ezzel Gyomaendrőd jó hírnevét is.

Gyomaendrőd, 2008. Február 19.

Iványi Miklós és felesége
Iványiné Kovács Piroska

Szeretettel meghívjuk a
Szent Gellért Katolikus Általános Iskolába
2008. március 17-18-án (hétfőn kedden) tartandó
NYÍLT NAPRA.

2008. március 27-én 14 órától
ISKOLA-KÖSTÖLGATÓ

lesz, melyre a leendő első osztályosok
mellett a szülőket is várjuk szeretettel.

Az első osztályosok beiratása
a Szent Gellért Katolikus Általános Iskolában:

2008. március 31-én és április 1-2-án
(hétfő, kedd, szerda) 8 – 17 óráig.

Közretartárunk Gyomaendrőd Város egész közigazgatási területe.

JÓTÉKONYSÁGI ISKOLAI VACSORA

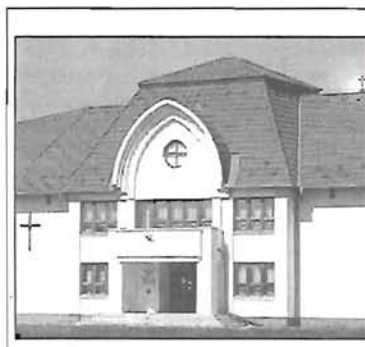
2008. február 2-án iskolánk Szülői munkaközössége nagy sikerű rendezvényt, vacsorával egybekötött jótékonyági bált rendezett az iskola javára.

Zsúfolásig megtelt intézményünk tornaterme. Elsőként társas- és modern táncos tanulóink mutatták be szalon tánc tudásukat, majd őket követték zeneiskolai növendékeink és a zenei klub tagjai. Tanítványaink színvonalas műsorral szórakoztatták vendégeinket, amelyet az egyes számok közötti tapsvihár is megerősített. Ezután jó hangulatban, élő zene mellett táncolt mindenki. Éjfél után egy órán át tartott a tombolasorsolás, az igazgató úr és az iskola nevelői segítségével. Szeretnénk tisztelettel megköszönni a szülők áldozatkész munkáját, amellyel hozzájárultak iskolánk fejlesztéséhez: a bevételt udvari játékok vásárlására fordítjuk.

Szabóné Vaszkó Éva

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik felajánlásaikkal támogatották rendezvényünket:

1. Mammút
2. Liget Gyógyfürdő és Kemping „Gyomaendrőd”
3. Szujó Kft.
4. Forgó Frigyes
5. Color Shop
6. Pentament Kft.
7. Ifj. Andor Károly Csempe- és Csillárszalon
8. Cm Méteráru
9. Farkaszinszki Zsuzsanna
10. Endrőd és Vidéke Takarékszövetkezet
11. Giricz László
12. Lizák István
13. Timár Ernőné
14. Feketéné Bielik Julianna
15. Sissy esküvői ruha kölcsönző és Dóri Duri használatruha (Szabó Tiborné)
16. Ruházati bolt (Uhrin Attiláné)
17. Fülöp Istvánné
18. Gazdabolt Farkas Máté
19. Kalamáris
20. Kissné Farkas Gabriella fodrász
21. Gyomahús Kft.
22. Hídknap Faipari Kft.
23. Hegedűs Éva fodrász
24. Pergament Kft.
25. Telemax Távközléstechnika
26. Gondúzói Italbolt
27. Tölgyfa söröző
28. Donát büfé
29. Neubort László
30. Várfi András polgármester
31. Petényi Szilárdné hunyai polgármester
32. Iványi Miklós
33. Hunyai telephelyünk iskolai és óvodai SZMK-ja
34. Oskó Sándor
35. Giricz Máténé
36. Dréher Étterem és söröző
37. Akantisz Sándor és zenekara

Címünk:

**Szent Gellért Katolikus
Általános Iskola**
5502 Gyomaendrőd,
Selyem u. 19/2.
Telefon, Fax: 66/581-170

www.szentgellert.hu
iskola@szentgellert.hu
igazgato@szentgellert.hu

VÁROSUNK, Gyomaendrőd * Megjelenik havonta * Kiadja az Endrődiek Baráti Köre Egyesület *

Főszerkesztő: Iványi László * Szerkesztőség címe: 5502 Gyomaendrőd, Fő út 1. Tel., Fax: (66) 283-940 (20) 9457-843 varosunk@gmail.com *

Szerkesztők: Cs. Szabó István, Márton Gábor, Polányi Éva, Sóczó Géza, Szonda István, Várfi Péter *

Felelős kiadó: Vaszkó András * Megjelenik minden hónap első hétfőjén, Interneten minden hónap elsején *

MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTERIUM: Nytsz.: B/PHF/1495/BÉ/1995. * HU ISSN 1586-3689 * készült: (70) 566-39-88

Interneten: <http://www.szentgellert.hu> * E-mail: varosunk@gmail.com

Gyoma néprajza

Rendező: Cs. Szabó István

A BIBLIA ÉVÉBEN a Bibliáról református népünk és a Biblia évszázadai

A következőkben a Bibliával kapcsolatos olyan élményeimről szeretnék beszámolni, amelyeket néprajzi gyűjtéseim alkalmával tapasztaltam. Ezek az „élményeim” nem csak szóbeliek, hanem többnyire „írásbeliek” voltak. Már ifjabb koromban – sok más számomra érdekes könyv mellett – nagy érdeklődéssel és kellő tisztelettel, alázattal forgattam a Bibliát. Feltűnt, hogy az üres lapokra minden „családi” Bibliában bejegyzések vannak. Minél régebbiek ezek a bejegyzések, annál izgalmasabbak voltak számomra, régi izes nyelvzetűkkel, „népies” írásmódjukkal. Így aztán jóval később már akárhol megfordultam – különösen Dél-Bihar, Észak-Békés tájain s a Nagykunságban – néprajzi gyűjtőutamon, el nem mulasztottam, hogy az illető család Bibliáját ne kértem volna kezembe. S amennyiben érdekes bejegyzést találtam, feltétlenül leírtam gyűjteményem számára. A legtöbb bejegyzés azzal kezdődött, hogy ki s mikor, mennyiért vásárolta a Bibliát. Majd folytatódott a születési, házasságkötési és halálozási bejegyzésekkel, nem ritkán tarkítva földműveléssel, állattartással összefüggő eseményekkel, illetve rendkívüli időjárás, természeti jelenségek (földrengés, tüzeset-villámcsapás, üstökös megjelenése, csillaghullás, árvíz, stb.) feljegyzésével. Saját gyűjteményem öreg Bibliáit ma is meghatóva, néha-néha el-elérzékenyülve lapozgatom, s a meglehetősen zsíros, fekete lapokat simogatva hajdan volt paraszt ösanyáimra, ösapáimra gondolok, akik a

mindennapi munkától fáradtan hétvégén szombaton és vasárnaponként ujjukat meg-megnyalazva lapozgatták e Szent Könyveket, olvasgatva életük rendjét szabályozó és megtartó erkölcsi tartást adó példázatokat s intelmeket. Talán még köztudott, hogy számtalan magyar népi közmondásunknak is bibliai alapja van.

Mindezek után álljon itt néhány említett idézet öreg Bibliákból (az öreg, a régi magyar nyelvben nagy, széles, vastag tárgyat, természeti képződményt, stb. jelentett s nem kifejezetten időre vonatkozott); „Cs. Szabó Jánosé ez a Szent Biblia vette 1890-ik évben 2 Forintért Január 25-dikén, Kiadta a Brit és Külföldi Bibliatársulat 1875 Esztendőben Buda-Pestenn.” (Károli Gáspár fordítása)

„Cs. Szabó Erzsébeté ez a szent biblia vetem 1905 évbe Én születem test szerint 1848 év augusztus 17-dikén Hála a Könyörülő Jó Atyámnak Újjászületem Én Szent Leike által 1905 Pünközsd Második nap Melyért dicséret dicsőség tisztesség légyen, az Atyának Fijúnak és Szent Léleknek Ámen.

Egy dolgot kértem az Úrtól, most is azért kérem, hogy lakhassam az Úrnak házában életemnek minden idejében, hogy láthassam az Úrnak Szépségét és látogathassam az Ő Templomát. Zsoltár-27= 4.

Hallgasd meg Uram az én szómat, midőn te Hozzád kiáltok: és könyörülj rajtam és hallgass meg éngemet, Zsoltár-27= 7. Verse”

A Béres család Öreg Bibliája, szó szerint Öreg Biblia, mert méretei: 65x45x15 cm, bőrkötésben kiadva; 1801-ben Nagy-Váradon, mint egyik családtag beírta; "Ebbe" a Bibliájába Négyszáz 89 Levél van (azaz oldal, de kétszer számolva, egy levél = egy lap)

„Én Béres Pál Vettem ezt a Könyvet 15 Rhénusi Forintokon az 1809dik Esztendőben 1ső Januárban”, s ettől kezdve egészen 1961-ig vannak bejegyzve családi adatok. (Rhénusi Forint = rajnai német forint, akkor forgalomban lévő pénz). „Én Béres Lajos a ház-

zal edgyütt örököltem e Szent Könyvet 1858 Esztendőben” Örökség tárgya volt a „Szent Könyv”, mindig az ősi háznál maradó örökös örökölte, s kitüntetett, értékeivel közölt hagyatéki tárgy volt a Biblia a „hagyatéki leltárakban”. „A gyomai reformata Szent Ekklezsia Új Temploma fel szentelődött 1813. augusztus 8-dik Napján. Istennek légyen Dicsőség!”

„1851 Esztendőben vettem ezt a Szent Bibliját én Kis Erneszt 2 osztrák értékű Forintokon” (az 1840-es években több gyomai legény szolgált a későbbi aradi vértanú ittebei és eleméri Kis Ernő ezredes huszárezredében s olyannyira kedvelték ezredesüket, hogy hazatérve fiaikat Ernesztnek-Ernőnek keresztelték, ez a név hagyományozódott, én is ismerem még „Erne bácsit” gyrekkoromból). „1914-be” volt anagy Világ Háború A mejbe Fijunkat is el vitték július 27 dik napján Galicziába, És Gábor Fijúnknak az a szerencsétlen hallál véget vetet életének 32 dik házasságának 10 dik évibe Október 8-dikán Hősi Halált Halt a Harcz Mezőn Áldás Béke Poraira A Boldog Fel-támadás Reménye Alatt.”

Serkentő Ének a 'Bibliának olvasására

Hol Biblia nincs a' házban
Ott vajmi nagy pusztaság van!
Be-tér ott a' rossz ellenség
'S nem szeret a' jó Istenség.
Hogy hát házadnak e h'ija
Ne légyen, oh! ember'fia:
Legfényesb pénzed ki-ereszd
És a' Bibliát beszerezd.
Első mosolygással nyisd fel,
És fogj hozzá egész szívvel;
Kezdd benn Ábéczét forgatni,
'S úgy betűzni olvasgatni.
Olvasd belé magad mélyen,
Helyeztesd kis kamarád benn!
Most még magadat belőle
Olvasd ki, 's rakj sánczot véle;
Melly fölé magasra felállj,
'S legszebb d'ictumokat plántálj.
Ezt mindenfelé ragyogtasd;
Mint zászlódat, ugy lobogtasd;
Mint pájzsodat nyomd szívedhez,
Örömben búban tarts ehez.
Oh!emberfi, akár ki légy;
Ha nincs Bibliád, hamar végy;
'S bár mindened rá kélné is,
Eredj, siess, Bibliát nyiss.
És olvasd magad mind kegyesbé,
És tsak koporsóddal tedd bé.
'S életet, olvasást ezzel
A'könyvvel kezdj és végezz el.

(Ezt, a – számomra ismeretlen – buzditó verset egy öreg Bibliában találtam bejegyezve, ilyenformán szerzője ismeretlen.)

Cs. Szabó István

Egész évben várjuk kedves vendégeinket klimatizált, termálvizes szobáinkban.

Vállaljuk baráti, üzleti, családi rendezvények lebonyolítását klimatizált éttermünkben 70 főig.

**Az étterem nyitva
11-21 óráig.**

Baráti, családi üzleti rendezvény lebonyolítását vállaljuk a teljesen klimatizált Hídfő étteremben 160 főig.

FÉSZEK Panzió és Étterem

5500 Gyomaendrőd, Szabadság tér 6.
Telefon/Fax: 06-66/386-718 - Mobil: 06-20/5599-240
E-mail: feszekpanzio@mail.globonet.hu
www.feszekpanzio.hu

KRISZTUS-KERESZT AZ ERDŐN

Megújuló útszéli keresztek Endrődön - II. rész

Az alábbi riport elhangzott az egri Szent István Rádióban január 12-én és 19-én

Tikovits Ernő: A következő keresztről ki beszél?

Szonda István: Akkor most jöhet a Dinya-kereszt. Ez Endrőd és Hunya község határán álló Dinya család által emeltetett feszület. Öntöttvas ez is természetesen, mint a legtöbb itt a településünkön.

Tikovits Ernő: Erről bővebben Önt kérdezem. A kedves nevét?

Iványi Imre: Iványi Imre vagyok. Ezt a feszületet 1902-ben készítette Dinya István és Tímár Katalin, a felesége.

Tikovits Ernő: Ezt honnan tetszik így tudni, rá volt írva?

Iványi Imre: Rajta is van, itt a tábla, megmutatom.

Tikovits Ernő: Tessék megmutatni, ne hozza hiába.

Iványi Imre: Itt az újságcikk, itt vagyunk rajta. El lehet olvasni, ami fel van rá írva.

Emeltette Dinya István és neje Tímár Katalin, 1902. Mi járunk Hunyára, így nekünk útban van, már évtizedek óta, mert '73-ban került oda a lányom Hunyára, azóta mink sokat járunk itt a kondorosí úton. Majd egy időben felújították az unokák ezt a Dinya-keresztet, kb. olyan tizen-akárhány éve, mert fából volt az alja neki, utána vasból csináltak neki alapot. De közben aztán úgy elhanyagolódott, hogy nem csinálta utána, nem foglalkozott vele senki, hát oszt mi, hogy arra járunk, eszünkbe jutott, hogy ezt a keresztet meg kell takarítani...

Tikovits Ernő: De nem kötődtek hozzá rokoni szálakkal?

Iványi Imre: Úgy nem, nem, csak ugye mink pártfogás alá vettük, megtakarítottuk, le volt szakadva a tábla róla, aztat én hazahoztam. A táblát itthon átfestettük, utána majd visszavittük, felakasztottuk és akkor pontosan szeptember 28-án lett felszentelve ez a Dinya-kereszt, most 2007-ben szentelte László atya fel és akkor itt az unokák, a Kovács családot is misére adott mindenkiért, tehát az őseiért is, a nagypapukért és azokért akik részt vettek a felújításban. Mert mi azt oszt úgy felújítottuk, hogy átfestettünk teljesen mindent, a kerítést is. Azóta is kezeljük ezt a keresztet. Ott megyünk el mellette, és ugye mindig mikor megyünk Hunyára, mindég kéz alatt van, oszt akkor rendbe tesszük.

Tikovits Ernő: Most igazából szép dolgokról beszélgetünk, de nem rongálták meg az Önökét?

Iványi Imre: Nem bántották, hála Istennek, senki.

Szakálos Tiborné: A miénket sem ott a tanyában, nem bántották a Polyákalmi-keresztet se senki, pedig kint van a tanyavilágban, csak a rókák járnak körülötte ilyenkor, mert hát ott nincs tanya se, semmi. Még azt szeretném elmondani, hogy még tervbe van nekünk az Öregszőlősi – mert a férjem meg odajárt iskolában – , a Kápolnás Iskola volt valamikor, most óvoda, ott megcsináltatni a keresztet, felújítani és a Csáki iskolánál, ott meg semmi nincs most, mert elvitte mindent onnan. Nem tudom, hogy fakereszt volt-e, vas-e, de a férjem az Öregszőlőbe járt és azt a keresztet is szeretnék megcsináltatni.

Tikovits Ernő: Ismét Szonda Istváné a szó:

Szonda István: Egy kicsit, ha itt a hunyai

határban vagyunk, akkor ne felejtszünk el egy ugyancsak endrődi szálú keresztről.

Ez egy kicsit korábban újult meg, de most mégis idesorolhatjuk, ez a Göndör-Tímár-keresztje. Hasonló a felújító, mint a Varga-keresztnél. A Schneider Estefán nevű, külföldön élő endrődi elszármazott, akinek a nagyszülei, dédszülei állították ezt a feszületet, ugyanúgy, mint a Varga-keresztet Déványa határában és erről Soczó Géza mondana egy pár szót, erről a Göndör-Tímár-keresztről.

Tikovits Ernő: Először is midenképpen az szorulna magyarázatra, hogy miért ez a neve?

Szózó Géza: Mert sok Tímár volt Hunyán és a környékén, Endrődön is, és így különbözőtették meg egymást.

Ó. Tímár, Dógi Tímár, G. Tímár, amennyit én tudok. Ezt a keresztet 1907-ben állították, a jelenlegi Kondoros és Hunya község határán van. Délre tőle Kondoros, északra tőle Hunya község. Gyerekkoromban mindig azt hallottam róla, bennem ez így maradt meg, mint feszületről érdekesség, hogy olyan magasan van kb., mint az endrődi Szent Imre Templom tornya. Hogy ez valós-e vagy nem, vagy csak néphagyomány, nem tudom, de ezt a mai napig nem felejtjük el. Nagyon sokaknak ez eszébe jut róla. Ezt a keresztet 1907-ben állította Isten dicsőségére Tímár Gy. Mátyás és Csúvár Mária, ez van a feszületen. Újraállította, egy kis réztáblán alatta van írva, Tímár Boldizsár és neje Szakálos Mária 1980-ban. Én a gyermekekkel minden évben fölkeresem...

Tikovits Ernő: Már milyen minőségben?

Szózó Géza: A gyerekeket kiviszem a hunyai keresztekhez, 5-6 keresztet fölkeresünk Hunyán minden évben ősszel, imádkozunk, virágot viszünk.

Tikovits Ernő: Ön hitoktató?

Szózó Géza: Igen, hitoktató vagyok. De, ha nem lennék hitoktató, akkor is felkeresnének, mert még amikor nem voltam hitoktató, akkor is fölkerestük a feszületeket. Imádkozunk, hogy a gyermekeknek a szívébe, felkébe állandósuljon, megmaradjon a keresztet szeretete, hogy őseink mit állítottak hálából, szeretetből.

Tikovits Ernő: Már csak egyvalaki ül itt, de lehet, hogy történet több is van, vagy felújítás.

Szonda István: Történet több is van, úgy-hogy a sort folytassuk a Páskumi iskola keresztjével...

Tikovits Ernő: Igen, akkor Iványi Miklós, fényképeket is hozott vagy legalábbis itt kapott.

Iványi Miklós: A Décs-Páskumon 1900-ban épült iskola 1967-ben került lebontásra. Ez az Endrőd és Szarvas közötti 443-as út mellett van a településtől, Endrőd központjától 6 km-re. Itt állt két iskola, ide járt nagyon sok gyerek, mint említettem 1967-ben került lebontásra az iskola, tehát 1966-ban volt itt utoljára tanítás. Többször megkerestek vagy találkoztunk a volt diáktársainkkal, és azt gondoltuk, hogy emléket kellene az iskolának állítani, mert ott csak egy pusztaság van. Erre a gondolatra alkalmat adott, amikor a külterületi iskoláknak egy közös emlékmű épült az Öregszőlői iskola területén, és akkor aztán végképp eldőlt, hogy a Décs-Páskumon is állítunk egy keresztet. Erre 2007. október első

napijában került sor. Az alapját kiástuk, teljesen újonnan betonlapra egy piramis...

Tikovits Ernő: Az is beton?

Iványi Miklós: Igen, és benne pedig egy fém, vasra rátéve egy corpus, amit az endrődi plébánia padlásán találtunk. Szépen felújítottuk, befestettük, és így felállítottuk és felszentelésre került október 27-én. Kb. egy jó 100-120 fő vett részt, nagyon szép ünnepség volt. Előzőleg a templomban mise volt, és utána pedig a kereszt felszentelésre került. Nagyon sok segítőm volt, így tulajdonképpen én csak a szervezésben vettem részt. Reménykedem, hogy a jövőben is nagyon sokan fogják ezt a keresztet látogatni. A felszentelés után, amikor arra jártunk, mindig újabb és újabb virágcsokrok voltak. Már akkor az ünnepségen is elhangzott, hogy ide látogassunk vissza, és aki ott jár, tegyen a kereszt mellé egy-egy szál virágot, egy méceszt, egy gyertyát és mondjon el egy Miatyánkot azokért, akik már nem lehetnek jelen vagy nem mehetnek a kereszt-hez.

Tikovits Ernő: Köszönöm szépen.

Te kerekíted-e még valami tanulsággal mindazt, amit eddig hallottuk, vagy ami eddig történt?

Szonda István: Még ma itt a megszámlálhatatlan keresztet sorozatából ne hagyjuk ki, hogy most a Szakálos Tiborné által említett Kápolnás iskola mellett álló keresztet, ennek van egy kis furcsa, groteszk története. Ugyanis múlt év végén – ezt úgy hívják, hogy Vida-kereszt – és valamikor az iskola előtt állt, vagy az iskola udvarán, ezt pontosan nem lehet tudni, és hát a kommunizmus idején a szemben lévő magán portára vitték, menekítették át ezt a keresztet. Ez a Bordács-féle porta, és hát mint Bordács-kereszt is, a karbantartóról nevezték el, de valójában ezt Vida Imre inspektor állította 1872-73 között ezt a feszületet. Ez is egy öntvény feszület. És hát tervezték Szakálosék és mi is, hogy ezt a keresztet fel kell újítani itt a szarvasi út mentén, hiszen már olyan szép újítási sorozat indult el a településünkön, hogy ne maradjon ki semmi. Egyik reggelre ez a feszület eltűnt a helyéről, és mindenki megrémült, hogy hova lett? Hát az a fiatalember, akié most a telek, azt mondta, hogy ellopták. Rögtön feljelentést tettünk a rendőrségen, ebből úgy lett és felkerült az Internetre és kiderült, hogy nem tűnt el ez a kereszt, csak hát...

Tikovits Ernő: Átalakult?

Szonda István: Átalakult, egy kicsit arébb vándorolt, és a történet vége és remélem, hogy szép vége ez lesz, hogy megígérte a mostani tulajdonos, akinek végül is az udvarán ott van ez a feszület, megígérte, ő felújítja és visszahelyezi a helyére. Kértük, hogy szüntessék meg az eljárást és békés úton, kicsit talán ilyen varga betűvel, de ugyancsak feljúl ez a feszület is.

Tikovits Ernő: Az elhangzott összeállításban Szonda István, Harnos Vincét és feleségét, Szakálos Tibornét, Iványi László plébánost, Iványi Imrét, Soczó Gézát és Iványi Miklós hallották.

Itt ragadom meg az alkalmat, hogy Szonda Istvánnak, az Endrődi Tájház vezetőjének megköszönjem a riportok szervezésében nyújtott segítségét.

HÍREK A KÁRPÁT-MEDENCÉBŐL

„... megmarad egy diadalmas erdélyi igazság: ez a föld egymás mellett... megtartja örökös tarka virágzásban a népeket, akik rajta és érette munkálkodnak.”

Kós Károly, 1925.

FELHÍVÁS NEMZETI ZARÁNDOKNAPRA

A II. Honalapítás helyszínén Muhi községben, 2008. április 5-én IV. Béla szobor helyének megszentelésekor

Kedves magyar keresztény Testvérek, kedves Honfitársak!

Örömmel tájékoztatlak benneteket, hogy képletesen mondva, elindult egy Kárpát-medencei emlékvonlat, amely időben elvisz a Szent István-i honalapítás utáni tatárjárás idejére, a muhi csata helyszínére. Várjuk azon hiteles magyar és nemzetben gondolkodó utasokat, akik hiszik, érzik és vallják a szlogent, „aki a múltját nem ismeri, az a jövőt nem érdemli.” A nagy utazás lényege, hogy egy Kárpát-medencei zarándoknappal emlékezzünk meg és adózzunk a II. Honalapítás emlékének, a Szent Korona megmenekülésének a Muhi csata helyszínén, 2008. április 5-én, ahol ünnepi szentmise keretében megszentelik a készülődőben lévő IV. Béla király szobrának helyét, a Templomosok terén. A hamis híresztelésekkel ellentétben „Mária országa vagyunk”, bizonyágtétele és ennek megerősítése az is, hogy a Nemzeti Zarándoknapot rendező Templomos Lovagrend tagjai már tíz éve zarándokolnak el a csata emléknepjén a színhelyére, igen távoli helyekről is.

A Gondviselő úgy döntött, hogy megajándékoz néhány embert, első körben az egymásra találással: a IV. Béla szobrot készítő művészt, a Templomos Lovagrend tiszántúli kommandátorát, és a koordinátormentort, hogy a mai időkben történelmi kapaszkodót adjanak a lecsúszott országnak és népének, hitet reményt, erőt a nemzetben gondolkodóknak, mindazoknak, akik részt vesznek a Nemzeti Zarándoknapon. Egyfajta keresztény és hazafias ébredésnek is felfogható, betudható ez a nap, tekintettel nemzetünkre nehezülő egyre súlyosabb nehézségek, terhek, válságok és kilátástalan helyzetek túlélésére és leküzdésére. A keresztény és nemzeti ujjászületés misztériumának, a második honalapításnak, a rendező Templomos Lovagrend által is erős keresztény gyökereket és alapot ad, hasonlóan mint az a Szent István-i honalapítás idejében történt. Erős akarattal és képzelőerővel megáldva indult néhány ember 2007. szeptember 15-én, az újkori honfoglalás ötletétől fogantatva és vezérelve, hogy Kárpát-medencei zarándoknapot szervezzen az

amúgy már évről évre növekvő emléknep köré, felismerve az összefogás, egymásba kapaszkodás élet- és nemzetmentő szerepét, erejét.

Bizonyossága és dokumentációja ennek, egy szintén történelmi emlékhelyen, a Trianon előtti Magyarország és a Kárpát-medence mértani közepén történt stúdió kerakasztal-beszélgetés Szarvason. Ezt követte rövid időn belül 2008. február 2-án a IV. Béla szobormakett és történelmi környezetének ünnepélyes kiállítás megnyitója. A bensőséges kiállítás résztvevői, a történelem egy-egy időszakának bemutatásával ajándékozták meg a megnyitón megjelenteket, a jelenlévő médiát. A következő személyek tisztelték meg az ünnepi megnyitót: a kiállító Egri György szobrászművész, Ungvályi János, a muhi emléknep egyik főszervezője és a Templomos Lovagrend tiszántúli kommandójának vezetője, Jelenka György Gyugy polgármestere, aki minden évben elzarándokol és koszorúz Muhiban, az elsőnek csatlakozó Vitézi Rend (I.C.O.C.) a Lovagrend Nemzetközi Állandó Bizottsága által elismert és bejegyzett Rendet képviselő központi irodavezető szék kapitány, dáma-úrhölgy Császárné vitéz Fekete Marianna, vitéz nemes Szécsi Mátyás Pál, a rendezvény hazai mentora, koordinátora, és nem utolsósorban Dr. Csordás Mihály kishegyési író publicista a kiállítás megnyitó személye.

A megemlékezők, tisztelgők soraiba várjuk a Nemzeti Zarándoknapra a hazai keresztény és történelmi lovagrendeket, mindazon társaságokat és személyeket, akik aggódnak hazánk sorsáért, valamint értékrendjünkbe tartózkodnak érzik a II. Honalapítás Kárpát-medencei kiterjedő emléknepjét, úgy is mint a Szent Korona által az ország megmenekülésének történelmi tényét.

Keresztény hitünkben fogantatott reménnyel a Gondviselő adta erővel és megvilágosulással várja, köszönti Önöket a rendező házigazda Muhi, a Templomos Lovagrend és a fentebb említett szervezők. A Nemzeti Zarándoknap programjának szervezése, tervezése folyamatban van, nem sokban tér el az eddigi emléknaptól, melyek a következők voltak: az ünnepi szentmisét celebrálja Paskay László nyugalmazott bíboros atya, melynek keretében megszenteli a jövő évben felállítandó IV. Béla szob-

rának helyét. Ezt követi az emléknep központi ünnepe, majd végül korabeli harci játékokkal zárul a nap. Bővebb információ és időpontosság található a www.templomosok.hu honlapon, valamint időben értesüléssel leszünk a keresztény sajtókban (Keresztény Élet), esetlegesen médiákban. Többlet információért, pontosításért hívja és keresse a következő elérhetőségeket: ungvolgyi@fibermail.hu, mobil: 06 30 2940650, bbszmatyas@szarvas.hu, - 36 20 9690281.

Jó egészséget kívánva szeretettel üdvözlő és köszönti Önöket a Zarándoknap Rendezősége.

Kedves Támogatóink! Örömmel értesitem Önöket, hogy a Templárius alapítvány 2007. évi adó 1%-ból 2008. január 30-án a Tolna megyei APEH Szekszárdi Igazgatósága 231. 733.-Ft-ot utalt át. Minden törvényi előírásnak megfeleltünk. Az 1%-ból civilszervezetünk részben a Templomos Lovagrend programjait, kiadványait, az adományozást, továbbá az alapítványunk működését kívánjuk támogatni.

A kuratórium nevében kérem Önöket, hogy ebben az esztendőben is segítse és támogassa adója 1%-val nemes céljainkat, hogy vállalt feladatainkat még jobban teljesíteni tudjuk az Önök megalégedésére.

Adószámunk: 18856617-1-17

Köszönettel az 1% felajánlásáért:
Fr. Ungvályi János Kuratóriumi elnök

METÁL STOP KERÉKPÁR ÉS SZERELVÉNY ÜZLET

Kerékpár forgalmazó márkabolt és szerviz
Tornádó elektromos kerékpárok
Gázkészülékek, kazánok, radiátorok,
Csövek, szerelvények

Hűtőszekrények, fagyasztóládák, mosógépek,
Háztartási kisgépek, szórakoztató elektronika
Szegek, csavarok, zárok, lakatok
Fürdőkádák, mosdók, csaptelepek, mosogatógépek
GYOMAENDRŐD, Bajcsy-Zsilinszky u. 44.
Tel.: (66) 386-909

**Hiteleshetőség! Minden kerékpárhoz
értékes ajándékot adunk!**

Endrőd története

Régi írások alapján összeállították az endrődi tanítók (3.)

Timár végrendeletéből vettük ki a következőket: „1. Testálok a templomra fl. 30. 15. Két arany ör. Timár Jánosnál és két tinó az szállásomon. Abbul taxát, porciót fizessenek ki és a többi megmaradandó légyen a Bold. Szűz Any-nk kéire. Ismét az másik két tinó is abban számoltassék.”

Nemcsak ezek az okirati részletek, de az is bizonyítja az ős lakosság istenfélő, becsületes életét, hogy községi előljáróság 3 máriásforintra büntette azt, aki „adta-teremtette” szót kimerte mondani. Valószínű tehát, hogy a durvább káromkodás egyáltalán nem volt szokásban a régiek között.

A XVIII. század második fele erőteljes fejlődést mutat a falu gazdasági és kulturális életében. 1751-ben Haruckern Ferenc „Pusztá Kondorost” az endrődieknek adta használatra. Ezen idő óta birták azt megszakítás nélkül a falusiak. A Tölgy nevű falu utolsó lakosa Olasz Mihály 1751-ben Turra költözvén, ez a határrész (Fazekas) is Endrődbe olvadt bele. –

1759-iki feljegyzés szerint „egyik száraz malom fundamentumbul való fabrikálására helybeli molnár fogadva 27 rfrt, 6 itce pálinka és közönséges tartásért.” A másik száraz malmot náddal verték fel. – A község ez időben bérbevette az urasági földek nagyrészét, s a lakosságtól nem igényelt Körösöntuli részeket albérletbe adta birka teleltetésre erdélyi oláhoknak darabonként 3 krajcár bérért, Duda János bíró 1759-ben 2260 drb. birkaért 113 rénusforintot fizetttetett be a község pénztárába. Csejitet kisujszállási „uraimék” árendáltak márciustól mindszentig 300 forintért, a simai-csárdát pedig Hanyecz György bérelte ki a mellette levő zuggal 150 forintért: szent Györgytől szent Györgyig. Az akkor különálló, de lakatlanná vált „Sima” község ettől fogva Endrődhöz tartozik. – 1759-ben nagy himlőjárvány pusztított a községben. 91 ujszülöttel szemben 81 volt a halottak száma.

1760-ban Veréb Mihályt felmentették kántori teendőik végzésétől és csak a tanítást bízták reá. A helység új kántorául Waszko Györgyöt választották. Az 1761-ben elhunyt Labcsánszky György utódaul Negyelák Györgyöt, a biharmargittai plebánost nevezte ki a megyéspüspök. Rövid három évi működés után elhalt és „eltemették a többiek mellé a templomban”. Utána Lányi Mihály mezőpeterdi lelkész nyerte el a plebániát.

1763-ban meghalt a jegyző is. Ugy látszik a György név igen kedvelt volt ezen időben a régi endrődiek előtt, mert az új jegyzőnek is az volt a keresztnéve, még pedig Schlamalinger György. – A bírói tisztet viselték: 1758-ban Hornok András, 1761-ben Katona István, 1763-ban Timár Mi-

hály, 1764-ben ismét Katona István, 1767-ben Hornok András, 1768-ban Varju György, 1769-ben harmadizben Katona István.

Áldozatos lelkületéért a több jólelkű alapítványt tevők között különösen érdemesnek tartjuk megemlíteni Kiszely Katalint, aki 1764-ben az endrődi templomra 20, gyászszentmisékre 35 és a „szegények ebédjére” 35 forintot adományozott.

1766-ban a 25 éves Kovalcsik Györgyöt választották „ludimagisterré.” Jövedelme: 18 rfrt készpénz, lecticále köből, deputátum 25 ft., 80 köből gabona, 5 köblös buza, 3 köblös árpa föld, összesen 116 rfrt.

1766-ban Lányi plebános jelentette a hiveknek, hogy a nagyon szűk templom nagyobbitására már összegyűjtött 250 köből meszet és 100.000 téglát. Az uraság is ígéretet tett a hozzá folyamodó endrődieknek, hogy saját költségén templomot építtet számukra, ha eltávoznak a Körös partjáról és a délre fekvő Paphalom mellett építik fel az új falut. Megígérte egyszersmint azt is, hogy kis „Décs”-et nekik adja határu. Mivel azonban a lakosság nem volt hajlandó az ősi helyet elhagyni, Haruckern annyira megharagudott, hogy a templom építéshez egy filér segélyt sem adott. Az endrődiek azonban erős nekilendüléssel fogtak hozzá a templom renovációjához és kibővítéséhez. A hiányzó költségek fedezetéül minden lakósra 10 garas adót vetettek ki és a Káptalantól 1000 tallért kölcsönöztek, amit 1773-ban fizettek vissza. Ezen bevételekből 1767-ben a templomhoz új épületet és 1769-ben új téglatornyot építettek.

1768-ról – az urbárium behozata-

la végett (a földesurnak tartozó szolgáltatások és bérek megállapítása a használt telkek és föld után) összeírták a helység jörszágait: 13 öreg tehén, 1 üsző, 2 fiatal bika, 3 rugott borju, 1 ökör borja, 16 öreg bika – 36 drb., 6 kanca, 4 rugott csikó, 8 csödör, 5 hámos ló – 23 drb. volt a nagy-jörszág állománya.

1770-ben elrendelték a fűzfák ültetését. 1772. év aug. 15-én nagy gyász érte Endrődöt. Szorgalmas, munkás papja a Körösbe fult. – Őt is a templomban temették el. – Az egykori feljegyzés szerint ő volt az utolsó szakálos plebánosa Endrődnek.

Ebben az esztendőben 191 telkes jobbágy, 74 házas-zsellér, 90 háztalan zsellér, 15 iparos és 1 kereskedő család vgyis mintegy 1855 lélek lakott itt 266 házban.

A hetvenes évek elején a község vezetőségében nagy változás állott be. A kegyuraság Pálffy Sámuel ajánlotta kinevezésre a váradi püspöknek. Az új lelkész 1772 október havában foglalta el az endrődi parochiát. A régi írások szerint a kántor ekkor már Koncz Ignác volt, aki azonban máshelyen iskolamester néven is szerepel. Palajtai Antal jegyzőt 1775-ben Labadi István, de már 1776-ban Vranoczcics József váltja fel. Katona István is letette a sokszor és úgy látszik érdemesen használt bírói pálcát és átadta helyét 1775-ben Dávid Györgynek, de már 1776-ban ismét őt emelte a bírói székbe a nép szeretete és bizalma. Onnan tudjuk ezt, mert 1776-ban a plebános járandóságára nézve megegyezés létesült Pálffy plebános, a község és a hivek között, s az előljáróság nevében Katona István főbíró, Drahó János törvénybíró, Vranoczcics jegyző írták alá. – Az érdekes megállapodást alábbiakban közöljük:

(Az endrődi egyházközség az alábbi járandóság fizetésére kötelezte magát:) évenként beszolgált plebánosának 24 köből tiszta buzát (megörölve) 12 köből árpát, 24 köből alá való szántást, boronálást, levágást, feltakarítást, összehordást, 24 itce vajat, 24 akó bort, 20 szekér szénát, 12 ölfát, 2 „jó hizott ártányt szalonnának”. 200 font tehén hust, 100 font faggyut, 1 font borsot. Ezenfelül fizették az u. n. ágybért, mely előbb 400, majd 1781-től 460 forintban volt „közakarattal megalkudva”. Később 1796-ban a hitközség a vetést és egyéb gazdasági munkálatokat külön 10 köből buzáért, 5 köből árpaért és 5 köből zabért, a téli szalmafütet pedig még újabb 12 öl fáért váltotta meg. A párbér-váltság összege ez időben 780 forint volt. A párbér megváltása előtt minden család előbb 1 köből, később 2 véka buzát és 30 kr-t fizetett páronként a plebánosnak. A megváltás nagy anyagi könnyebbséget jelentett a hiveknek.

GYEREKEKNEK

Mesék, versek...

Locsoló vers

Ebben a kis óvodában
sok kis tündért látok,
meg szeretném öntözni én,
legyenek ők áldott!

Szabad-e locsolni?

Új locsoló vers

A szép kertekben
virágzik a nárcisz,
sárga kicsi virágja,
már messziről látszik.

Csalogatott engem,
tavasznak szép bája,
de leginkább e kert
legszebb kis virága.

Vigyáznék én reá,
Mindentől megóvnám,
hervadozásakor
harmattal locsolnám.

Bemutatom mostan
kertész tudományom,
szépséges violám,
rögtön meglocsolom.

Szabad-e locsolni?

Ujházi Aranka versei

Húsvéti keresztelő

Erdőszéli nagy tisztáson
nagy az öröm, dinom-dánom.

Csicsergik a verebek,
az állati híreket.

Az éjszaka megszületett,
tizenegy nyuszi gyerek.

Nyuszi mama nagyon örül,
sűrög-forog a kicsik körül.

Papa a jóságos nagy fülű,
salátát hoz a kertésztől.

Jó étvágygal eszegetik a nyuszik,
amíg valamennyi el nem alszik.

Húsvétkor lesz a keresztelő,
az asztalra még répa is kerül.

Meglocsolják Szépen mindet,
az ifjú tizenegyet.

Mindenkit vár nyuszi család,
boldogság lesz a locsolás.

FENYŐ FŰRÉSZÁRU

deszkák, OSB lapok, lécek, kerítéslécek, pallók,
szegőlécek, gerendák, lambéria

TÚZIFA
bükk, tölgy, akác

KAPUFA BT. Gyomaendrőd, II. ker. 467.
06/70 513-95-14
A kondorosi úton, a vásártér után

Műanyag ajtók,
ablakok,
téli kertek

Németh Nyílászárógyártó
és Forgalmazó Kft.

5502 Gyomaendrőd,
Fő út 81/1
Tel/Fax: 66/386-328

folytatás a 7. oldalról

rintot adott. A katolikus egyház feje volt ekkor XIII. Leó pápa – Magyarország apostoli királya Ferenc József, kinek a nemzet éppen 25 éves koronázási ünnepére készült – a nagyvárdi egyházmegye püspöke dr. Schlauch Lőrinc – Békés megye főispánja Reiszig Ede – endrődi plébános Grócz Béla – községbírája Hunya Mihály, egyszersmind az egyháztanácsnak is alelnöke – templomgondnok Timár József – hitközségi gondnok Katona Mihály – helyettes első jegyző Lombay Géza – vállalkozó építőmester Wagner Márton Gyomáról. Szolgáljon Isten dicsőségére, a Boldogságos Szűz és Szent Imre tiszteletére, Endrőd népe szellemi fejlődésének és vallásos buzgalmának emelésére.” (Grócz Béla)

Az elkészült díszes épületben az apácák számára 3 szoba, egy kápolna és két tágas tanterem volt. Az 1892-ben megnyitott óvodákhoz 1893-ban sikerült Grätz-bói 3 irgalmasnővért kapni, s 1894-ben mindkét óvoda vezető apácák vették kezükbe. Ugyaebben az évben Schiefner Ede prelátus-kanonok az apáca-ház folyosóját beüvegeztette 260 forint költséggel.

Az irgalmas nővérek a lányok tanítását végül rendszabályokra hivatkozva nem vállalták, s eltávoztak a községből. 1897. szeptember 1-től a két kisdévodát a községnek átadták. a 990/1897. sz. püspöki engedély mellett. Egyidejűleg a kisebb óvodai épületet is, melyet a b. Wodianer Albertől óvodai célra ajándékozott 1.000 forintot vettünk és alakítottunk át. Az óvónők: Szabó Piroska és Bohus Ilona megmaradtak. A község az úgynevezett nagy-óvoda (szarvasvégi) részére egy alkalmas házat vett. A Schiefner-féle házban két tantermet pedig a két központi leányiskola foglalta el, Andracsék Mária (III-VI. osztály) és Schmidt Irma (I-II.) vezetése alatt. Az eddigi központi leányiskolába (a templommal szemben) a központi két fiúiskola költözött és pedig Szebeni László (I-II. osztály) a kissé megnagyobbított tanítói lakást is elfoglalva, míg Bencze Sándor (III-VI. osztály) tanító megmaradt külön házában. Egyidejűleg a tantermek kipadoltattak és a padok kijavítottak...

A legrégebb iskolaépület pedig a Holt-Körös partján, mivel alacsony és sötét volta és padjainak rozottsága miatt a mai igényeknek már meg nem felelt, szándékolt kijavítása pedig igen sokba került volna, egyelőre bérbe adatott” (HD)

A központi leányiskola tanítói voltak: 1898-tól Schmidt Lujza (I-II. o.), Schmidt Irma (III-IV. o.), 1902-től Schmidt Lujza (III-IV.o.), Ludescher Júlia (I-II. o.)

Igy lett 1897-ben központi fiúiskola a templommal szemben lévő épületben, és központi leányiskola az apácaháznak készült épületben.

LG-né

DOMOKOS LÁSZLÓ ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ

BÉKÉS MEGYE KÉPVISELŐ-
TESTÜLETÉNEK ELNÖKE
5601 Békéscsaba, Derkovits sor, Pf.: 118
Telefon: 66/441-156, Telefax: 66/441-609

Sajtóközlemény

**Szabad az út az egészségügy
privatizációja előtt**

Sajnáljuk, hogy Békés megye 9 kormánypárti országgyűlési képviselője is igent mondott az egészségbiztosítási rendszer privatizálására annak ellenére, hogy a Békés megyei közgyűlés többsége többször is tiltakozását fejezte ki a TB átalakítással kapcsolatos törvény ellen.

Legutóbb a február 8-i megyegyűlésen intéztek felhívást a kormánypárti parlamenti képviselőkhez, hogy szavazzanak nemmel. Hiába. Ezzel a döntéssel megpecsételték a Békés megyében élők sorsát is, hiszen veszélybe kerül a Békés Megyei Pándy Kálmán Kórház, de a városi békéscsabai és orosházi kórházak betegellátása és működése is. A privatizáció még hosszabb várólistákhoz és még magasabb járulékokhoz vezet, ráadásul méltatlan helyzetbe hozza az orvosokat is, akinek nem a beteg gyógyulását, hanem a kezelés olcsóságát kell majd figyelembe venniük. A megfelelő színvonalú egészségügyi ellátás nem minden itt élő ember joga, hanem néhányak kiváltsága lesz csupán. Az idősekre, nyugdíjasokra is újabb terheket raknak ezzel a törvénnyel.

Békéscsaba, 2008. február 12.

Domokos László
Békés Megyei Közgyűlés elnöke

Domokos László
országgyűlési képviselő

NŐNAPI KÖSZÖNTŐ

Mi férfiak köszönettel tartozunk a hölgyeknek a mosolyért, a gyengédségért, mely szebbé teszi mindennapjainkat, a türelemért és azért a támaszért, mely biztonságot nyújt életünk legnehezebb pillanataiban is. Nehéz szavakban kifejezni megbecsülésünket, tiszteletünket és szeretetünket, hiszen olyan kincset kapunk tőlük, mely hálára kötelez bennünket az év minden percében. Kedves mosolyuk gyógyító ereje teszi teljessé életünket.

Gyurkovics Tibor gyönyörű soraival szeretném megköszönni férfitársaim nevében azt a törődést, melyet életünk részévé válva a Hölgyektől kapunk.

*„Azt hittem, hogy a világ csudája vagy
örjögés, álom, nyíló végtelen
ma azt mondom, hogyha nem vagy velem
nem vagyok, nem játszom, nem létezem
felhők fehérje a szemembe fagy...
Azt hittem, hogy a világ csudája vagy
De annál sokkal fontosabb.”*

Domokos László
Békésszentandrás, Csabacsüd, Gyomaendrőd,
Hunya, Kardos, Kondoros, Örménykút, Szarvas
országgyűlési képviselője

W SZONDER W

Kereskedelmi és Szolgáltató Kft

Cipőtalpbélés gyártás

Kéreg forgalmazás

Üzem: 5502 Gyomaendrőd Fő út 81/1

T/Fax: 06-66 386-037

Mobil: 06 20 451 1944

**MŰHOLDAS, FÖLDI ÉS WiFi
antennák**

**Digitális műholdvevő már
14 900 Ft-tól**

UPC Direct
NÉZZÜK A MINŐSÉGET

**Széles választékkal és kedvező árakkal
várjuk az érdeklődőket.**

Telexmax Távközléstechnika
Békéscsaba Gyóni G u. 6. Tel.: 66/442-755

A kommunizmus áldozatainak emléknapijára

Ma már szabadon emlékezhetünk azokra, akik a terror fenyegettségében éltek, akiket politikai meggyőződésük miatt meghurcoltak, megkínóztak itt Békés megyében is. Ők a kommunista diktatúra áldozatai, akiknek a sorsa egybeforrt az üldöztetéssel, a megaláztatással.

Azok is áldozatokká váltak, akiket saját hitük csalt kelepchébe, és mire rádöbbenek erre, már túlságosan súlyos árat fizettek érte. Áldozattá vált az a sok nincstelen ember is, aki egy jobb jövőben bizakodva váltott hitet, eszmét.

Sok szegényparaszt gondolta azt, hogy végre földhöz juthat, ahol majd szabadon gazdálkodhat, pedig végül még azt a keveset is elvették tőle, amiye volt. Sok munkás gondolta azt, hogy tényleg övé lesz a gyár. Szerencsére sokan már csak a történelemtömbökből olvashatnak erről, de még élnek azok is, akik a személyes élmények borzalmas emlékeitől gyötrődnek. Meg kell hallgatnunk őket, hogy a múlt történései emlékezetünkben éljenek tovább generációról generációra. A nemzet együttes emlékezete vezethet a múlt megértéséhez, amiből sokat tanulhatunk a jövőt illetően.

Emlékezzünk együtt és gyűjtsünk gyertyát a kommunizmus áldozatainak, azoknak is, akiket itt Békés megyében hurcoltak meg, és azoknak is akik már nem lehetnek közöttünk.

Domokos László
Békésszentandrás, Csabacsüd, Gyomaendrőd,
Hunya, Kardos, Kondoros, Örménykút, Szarvas
országgyűlési képviselője

Fordalmi oldal

A költő nem tévedhet

Emlékezés Nagy Lászlóra
(folytatás)

Kormos István: Varázsolás, boszorkány, babona volt az iszkázi levegőben!

Nagy László: Igen. A mesét úgy fogtuk föl, mint valóságot, éppen ezért féltünk is. (Különösen este vagy éjjel.) Ha zúgott nálunk a kémény, a szélső házban laktunk, akkor mindjárt az ördögökre gondoltam. Boszorkány hírében állt a faluban néhány ember, asszony, ezekre is félelemmel néztem. Félttem a gyerekevé disznótól meg a haláltól. Apám, ha a mezőn feledte, mondjuk, a kaszáját, akkor, ha elmentem érte este későn, félttem, hátha találkozom olyan

alakokkal, esetleg egy másik kaszással, a halállal. (A halál gondolatát nagyon korán éreztem.) Hatéves lehettem, mikor elaludtam a réten a marhák mellett –örízés közben- egy dombocskán, amit apám kis börcnek (bércnek) nevezett. Alkonyatkor ébredtem föl- már tudom, az alkonyati ébredés szomorú-, hirtelen arra gondoltam, hogy meg kell halnom. Sírtam, bögttem, ordítottam, kikeltem teljesen magamból, még az állatok is bámultak rám. A haláltól mindig félttem, de ilyen hatalmas indulatot nem váltott ki belőlem azóta sem. [...]

K. I.: Mikor megszületél, azt gondolta apád, te leszel az örökös. Nem tudom, volt-e előtted a családban iskolázott ember.

N. L.: Nem volt. Apám nem taníttatott volna még akkor sem, amikor látta, hogy lábam nem gyógyul meg. Anyám akarta, hogy tanuljak, sőt az egész család, a gyerekek tanuljanak tovább. Mert mindenünk a banké volt. Anyám akarata az volt, hogy jövőknek legyen azé.

K. I.: Pestre jöttél azzal az elhatározással, hogy költő leszel. Hogy lesz az ember költő?

N. L.: Pestre azért jöttem, hogy művész leszek, festő, illetve grafikus. De akkor már írtam verseket. Kíváncsiságból. A verset egy magyar slágerszövegen tanulmányoztam először. Romániából átszökött egyik unokabátyám. Sláger énekelt románul. Magyarul így szólt: „Leszek a cselédje- lehozom a csillagot én.” Izgatott nagyon, hogyan lehet a verset lefordítani, tízéves voltam akkor. Leírtam a magyar és román szöveget egymás mellé, kíváncsi voltam, hogy a betűk száma egyezik-e, nem egyezett, mert nem tudtam még a szótagról, ami fontos az ilyen versben. A versfordítás kérdésével is ekkor találkoztam először. (Akkortájt izgatott a ritmus meg a rím. Ugy hogy később, amikor már én József Attila verseit olvastam, tizenhat-tizenhét éves koromban, akkor már én elég tisztában voltam a versformákkal, ritmussal, rimmal.) Tehát a kíváncsiság tett költővé. Ahogy más mesterséget is kíváncsiságból próbáltam elsajátítani: az ácsmunkát, bognármunkát, cipészséget. Megírtam már, hogy 45-ben öcsémnek új cipőt csináltam.

K. I.: Hordta?

N. L.: Viselte egész télen. A felsőrészt is én szabtam. A bádogosmunkával is otthon ismerkedtem meg. Tűzhelyünk sokszor elromlott, a sütő rossz anyagból készült. Anyámnak olyan erős sütőt csináltam, a tűzhely elégette, de a sütő az maradt. – Nem akartam Petőfihez hasonló költő lenni, elesni a csataterén. Később voltak nagy kollektív érzéseim a 48-49-50-es években.

K. I.: Tehát Pestre jöttél, valamelyik népi kollégiumba kerültél, melyikbe?

N. L.: Fölvettek az Iparművészeti Főiskolára grafikusnak, lakásom nem volt, csatangoltam a városban, és a Damjanich utcában rátaláltam egy alakuló kollégiumra. [...] Mi, fiatal költők, akik ak-

kortájt indultunk, hittel, lendülettel vettünk részt az ország építésében. Láttuk, csodákat művel a magyar nép, a gazdasági élet máról holnapra helyreállt. Gondoltuk, itt az idő, hogy az ezeréves múlt rosszaságait jóra fordítsuk. 1949-ben Szófiába kerültem írói ösztöndíjjal, hogy a nyelvet megtanulva fordítsam a bolgár költészetet. Ott éltam másfél évig. Hazatérve más láttam, megdöbbentem, leszegényedve az ország, a mezőgazdaság tönkrement, egyéni gazdaságok kifosztva. [...] Láttunk, láttam egy szomorú, tragikus rablógazdálkodást. Az 56-os dráma akkor kezdődött. Kezdetben azt gondoltam, hogy nézőpontom rossz, s nem okoltam a felső vezetést. Kiderült, hogy a fejtől romlott meg az ország élete. Költészetemben ez úgy jelentkezett, illetve csak jelentkezgetett, mert teljes habozás volt az 52-es év számomra- felemás költészetet írtam, nagyszerű eredményekről írtam, de a rosszról is. Az Aszály című versem, amit otthoni élményeimről írtam, arról szólt, hogy itt már nagy baj van. Egyre inkább következtek azok a verseim, melyek 48-49-es fölfogással szembe fordítottak. Ezeknek a teteje a Gyöngyszoknya című versem. Ilyen verseket írtam, hogy megmentsem a magam tisztességét, költői becsületét. Természetesen, ami jó volt előtte verseim közt, vállalom, mert bolondnak tartom, aki eldobja a jót tisztogatáskor.

K. I.: Ez a felelősségéret. Visszamehetünk költészetünkben messzi időkbe, amikor mindig felelősnek érezték magukat a költők felelőtlen vezetőkért. A te esetében az lehetett, hogy érezted, itthon vagy, és mégse vagy itthon.

N. L.: Költészetünkben kezdet óta láthatjuk a költői felelősséget a haza, a nép iránt. Említettem Janus Pannoniust, Balassit, Zrínyit, később Csokonait, Petőfit, Aranyt, Ady Endrét, József Attilát, Ilylyést és még tovább. Hozzájuk menekültem abban az időben. Ők támogattak engem. Írtam is egy versben: „Poéták: csoda-nyelvek ivadékuknak jajos versekkel fölnevelnek.” Mindig ehhez a hagyományhoz ragaszkodtam, tudván, hogy legtöbbször nem voltak jó politikusaink. Mint költő érzem a felelősséget, a költő nem menekülhet, amit egyszer rosszul csinált, az nem egyéni dolog, nem lehet azt mondani: tévedtem. A költő nem tévedhet.

K. I.: Mondj egy gyerekkori verset!

N. L.: A legelsőik közül mondok, 1944-ben írtam, Adjon az Isten szerencsét...

Adjon az Isten
szerencsét,
szerelmet, forró
kemencét,
üres vékámba
gabonát,
árva kezembe
parolát,
lámpámba lángot,
ne kelljen
korán az ágyra
hevernem,

kérdésre választ
ő küldjön,
hogy hitem széjjel
nem düljön,
adjon az Isten
fényeket,
temető helyett
életet-
nekem a kérés
nagy szegény,
adjon ügyis, ha
nem kérem.

K. I.: Jutott-e eszedbe, hogy másutt élj?

N. L.: Hogy másutt üssem fel a sátorfámat? Erre gondolsz?

K. I.: Nem Pestre, hanem hazán kívül.

N. L.: Nem jutott eszembe soha. Csak a határokon belül gondoltam erre. Gondoltam a szigligeti hegyre, a Somló hegyre, sőt egy időben arra is gondoltam, hogy Iszkázra költözöm, de soha eszembe nem jutott, hogy másutt költő lehetek, folytathatom, amit itt kezdtem. [...]

K. I.: Mivel jelképeznéd az életedet, sorsodat!

N. L.: Szokták az emberi életet a fához, a fa sorsához hasonlítani, maradjunk ennél a jelképnél. Nekem van otthon egy vadkörtefám, az akácok szélén áll, északi részről. Ott nagy szelek fújnak, hiszen a házunk szélső ház, így ez a kis vadkörtefa annak idején már megcsavarodott. Azóta meg lehet figyelni rajta három csavarodást, de mégis a fa egyenes. Spirálisan csavarodott hármát és nagyon bőven terem mostanában így is. Megedződött. [...]

K. I.: Tegyük fel - amiről itt beszélgettünk, elmondtad itt a gondolataidat-, ez a film megmarad. Mit üzensz azoknak, akik száz vagy ötszáz év múlva ülnek szembe veled!

N. L.: Ha lesz emberi arcuk egyáltalán, akkor csókolom őket. Emberi szellemük, ha lesz, tudatom velük, üzenem: csak ennyit tehettünk értük.

(A portréfilmet készítette: Zolnay Pál)

Polányi Éva

Izès Izek

Március

Bányászgaluska

Elegendő galuskát készítünk, majd olajban halványra piritunk apróra vágott vöröshagymát, megszórkjuk pirospaprikával, belekeverünk egy evőkanál gulyáskrémet, és kevés vízzel sűrű pörköltlevet készítünk. A galuskát elkeverjük a pörköltlel, kizsírított tűzálló tábla tesszük, leöntjük tejjel és gyenge tűzön átforrósítjuk. Bármilyen savanyúság illik hozzá.

Seidl Ambrus

Hájas kiflire éhes? Endrödi hájas kifli, káposztáslepény... stb. sütését kelt tésztaból és egyéb, tájfellegű sütemények készítését vállalom. Telefonszám: 06-66/284-155; 06-20/770-87-80

AZ 1848-49-ES SZABADSÁGHARC ESEMÉNYEI ENDRÖDÖN

(folytatás az 1. oldalról)

képviselte Farkas György és Hunya Mátvás bírók vezetésével. Az új választmány május 5-én ülésezett először. Itt már ismertetésre kerültek Endröd község azon problémái, amelyek csak a községre voltak jellemzők. Ilyen volt a révjog fizetésének a rendezése, amely királyi illeték volt, a levélhordás pénzügyi rendezése, mivel akkor még posta nem volt. Valamennyi községben felmerült az úrbér megszüntetés és annak utólagos kifizetésének eltörlése és a legelő elkülönítés vitája.

A belső rend fenntartására nemzetőrség szerveződött. Endrödon 100 fővel nemzetőr század alakult, melynek parancsnoka Salacz Imre százados volt. Ezek felfegyverzése jelentette a legnagyobb problémát, mivel kézi fegyverek nem voltak. Legtöbbször csak kézi szerszámokkal, kaszákkal, baltával és fokosokkal voltak felfegyverezve.

A dél-vidéki szerbek lázadása miatt a nemzetőr századot Makóra rendelték a hadsereg melletti őrfeladatok ellátására. A harcban induló nemzetőröket kiélezett vaslándzsákkal fegyverezték fel. A megnevezésük: „Makóra menő lándzsások”. Damjanich tábornok seregének a harmadik zászlóaljába lettek beosztva. Az Aradi vár parancsnoka a lázadó szerbek mellé állott, Damjanich tábornok feladata volt a vár elfoglalása. Az ottani magyar lakosság sokat szenvedett az ellenséges szerbektől. Az elüldözött családokból Endröd község lakossága 50 családot befogadott és gondoskodott, az ellátásukról,

ugyanígy gondoskodott a község az itt elhelyezett 280 szerb hadifogoly ellátásáról is. Az Aradi vár megvívása elhúzódott. Az ottlévő nemzetőrök átsorozódtak a katonák közé. 1849 júliusában sikerült elfoglalni a várat. Az ott harcoló honvédek helytállása példaeértékű és dicsőre méltó volt. Külön meg kell említeni két kiváló endrödi asszony nevét, akik önként jelentkeztek nemzetőrként a szabadságharcba. Hornok Andrásné és Uhrin Jánosné... hogy kik voltak ők, semmit nem tud a falu történelme róluk. Ezért írom le nevüket ebben a visszaemlékezésben.

A lóval bevonuló endrödiek több alakulathoz kerültek beosztásba. Megtalálhatók voltak: Hannoveri huszárként, Károly és Miklós huszárként, Görgői huszárként, illetve Bem seregében tüzerként, Klapka seregében szekerészként. A nagyrészt önkéntesként hadba vonuló endrödiek szétszóródtak a különféle harcoló alakulatok között. Így megtalálhatók: Vécsey, Kmetty, Giron, Máriaassy és Perczel Mór seregében. Az esetekről nincs nyilvántartás, hőstetteikről is csak a családi hagyományok tudnak. Az írásos emlékek az 1869-es nagy tűzvészben elégték. Ezért van az, hogy az 1890-ben kiadott MIKÁR-II. lexikon, amely felsorolásban közli az 1848-49-ben a Szabadságharcban résztvevő, még élő honvédek névsorát, és Endrödről csupán Timár Imre halászt említi. Két úknagyapám élt még akkor,

zött Rákóczi zászlóaljban. Ez az alakulat a Gyalui-havasokban harcolt a felkelő oláhok ellen, azok Funtinelinél törbe csalták őket. és sokan elesetek Vasvárral együtt. Valószínűleg endrödi is volt közöttük.

A szabadságharcban Endrödről 407 fő vett részt. Hunya Sándor: Endröd története című könyvében így írja le: „minden fegyvert fogni tudó férfi részt vett a szabadságharcban”. A nála kimutatásban szereplő névsor nem teljes, ennél részletesebb leírás található Oláh György: Békés-vármegye 1848-49 című könyve, amely 1892-ben került kiadásra.

A szabadságharc a tülerővel szemben elbukott. Az utolsó megyegyűlést Gyomán tartották 1849. augusztus 16-án. Az elfogott tiszteket lefokozták, és közlegényként besorozták az osztrák hadseregbe, volt, aki 12 évig is idegenben szolgált. Az endrödi tisztek közül Dreschler főhadnagy életútja követhető nyomon. A szerbek ellen harcoló Kiss Ernő tábornok parancsór tisztje lett, 7 év várfogságra ítélték, ebből 5 évet letöltött. Szabadulása után nem jött vissza Endrödre, Hódmezővásárhelyen telepedett le.

Elkerülve Endrödről, ritkán nyílik alkalom rá, hogy felkeressem az őseim sírját. Ha végig megyek az endrödi Központi temető öreg parcelláján, szinte 200 méterenként nyugszik egy-egy Ős. A legvégén a második sorban van két roskadozó sírkereszt, düledező vaskerítéssel. A sírkeresztben ez áll: Itt nyugszik Hanyecz György, meghalt 1903-ban. Ő az úknagyapám. A családfát kutatva akadtam rá a nevére. Részt vett az 1848-as szabadságharcban. Előbb nemzetőr, később pedig a Hannover-huszároknál szolgált. A családi elbeszélés szerint a fegyverletétel után az Aradi várban volt fogságban. Később besorozták és hosszú ideig az osztrák-magyar hadseregben szolgált.

Magam is nagyapa vagyok, mögöttem sok unokával. Az ősök iránti tisztelet mondatja velem az áldó ima után a Nemzeti dal utolsó sorait: „Hol sírjaink domborulnak, / Unokáink leborulnak, / És áldó imádság mellett / Mondják el szent neveinket.”

Ma én mondom az áldó imát, holnap az unokáim fogják mondani sírom fölött áldó imájukat.

Timár Mihály
Balatonlelle

BOWLING TREFF ÉTTEREM SÖRÖZŐ

Fő út 81/1. a volt ENCI udvarában

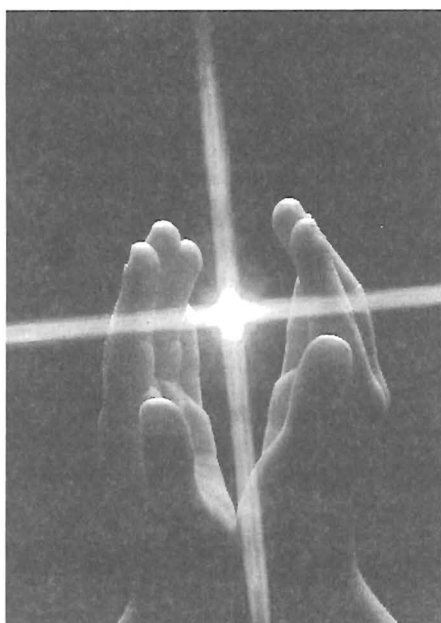
Magas szintű szolgáltatással, kellemes környezetben várja vendégeit. Bankettek, bálók, vacsorák, lakodalmak, díszbédél összekötött értekezletek, konferenciák, találkozók rendezése mérsékelt árakon lehetséges 160 fő befogadásáig. Az étterem speciális kívánság szerinti menü elkészítését is vállalja. Délután öt órától a bowling pálya bérelhető óránként 1.800-forintért.

Telefon: (66) 282-048, (20) 9520-243

Hannoveri huszár volt. Külön megemlítem szűkebb szülőházamat, Csejt-pusztát, ahol akkor 28 család élt. A harcban induló, nemzetőrök, újoncok és önkéntesek között mindig volt, aki innen származott.

Nem szabad megfeledkeznünk arról az 50 fős alakulatról, akik a gerilla szabadcsapatokba jelentkeztek. Valószínű volt endrödi a Vasvári által szerve-

AKIK AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁGBA KÖLTÖZTEK

„Nem múltak el ők, kik szívünkben élnek:
Fiába szállnak árnnyak, álmok, évek.

Ők itt maradnak bennünk csendesen még,
Hiszen hazánk nekünk a végtelenség.”

(Juhász Gyula)

Híradásunkban csak azokról emlékezünk meg, akiknek közléséhez a hozzátartozók hozzájárultak!

BÁLINT IMRE, aki Endrődön, Toronyi u. 4. szám alatt lakott, 2008. jan. 29-én 65 éves korában visszaadta lelkét teremtőjének. Gyászolják: családja

GELLAI VINCÉNÉ IVÁNYI MARGIT, aki Hunya, Jókai u. 11. sz. alatt élt, 97 éves korában visszaadta lelkét teremtő Istenének. Gyászolják: gyermekei, unokái, dédunokái és a rokonság

TÓTH IGNÁCNÉ KOVÁCS MÁRIA, aki Endrődön élt, febr. 13-án 85 évesen hosszú betegség után elhunyt.

Gyászolják: férje, leánya, fia és családja
Köszönetet mondunk mindazoknak, akik a gyászszertartáson részt vettek, osztottak fájdalmunkban. A gyászoló család

Békesség haló poraikon,
fogadja be őket az Úr
az Ő országába.
Az Örök Világosság
ragyogjon felettük!

Az endrődi Katolikus Központi Teme-
tőben kriptasírhelyeket lehet vásárolni.
További információ a plébánián hivatalos
időben személyesen, vagy a 66/283-940-es
telefonszámon.

Az endrődi katolikus temetők takarí-
tását, karbantartását támogathatjuk ado-
mányok felajánlásával:

Készpénzbefizetés az endrődi plébá-
nián hivatali időben (munkanapokon
8-12), vagy az Endrődi Szent Imre Egy-
házközségért Közhasznú Alapítvány
számlájára befizetéssel vagy átutalással.
Számlaszámunk: 53200015-10003231
Endrőd és Vidéke Takarékszövetkezet.

Az endrődi templomban, a katolikus
szertartás szerint eltemetett halottakról 40
évre visszamenőleg, név szerint megemléke-
zünk halálozási évfordulójuk napján.

Szép és üdvös lenne, ha a gyászoló család,
egy éven belül havonta, egy éven túl évente
szentmisét ajánlana fel elhunyt szeretteikért.

Fényképalbum

Tisztelt Szerkesztőség!
„Városunk”

Mint sok-sok endrődi, széjjelszóródott, ország-világ szerte.

A múlt héten kaptam egy elszármazott társunktól („Városunk”
olvasója) levelet, melyben szeretné a mellékelt képen, illetve képeken
feltalálni azt, aki ismerte testvérét, Duda András tanítót. Most hallot-
ta vagy olvasta, hogy a régebbi tanítókról terveznek egy „összefoglaló”
ismertetőt.

Csudaballán tanított, mert osztályidegensége miatt szülőfalujá-

ban nem kapott állást, szüleit érintve. De endrődi maradt. A szülők
endrődi Duda-család tagjai, jó nevű cipésmester családfővel. A mellé-
kelt családi kép. A „szülő” kép maga a végzős fiatal tanító, Duda András
(1928-97. felírás az arcképen).

A valamelyik közeljövőben megjelenő számban tisztelettel kéri a
mellékelt két kép megjelenítését. Elég régi generáció – de Istenem –
nosztalgia is van a világon!

Még annyit: a virágzó kistelepülés akkor mint iskola Túrkevéhez
tartozott, tudtuk meg.

Az érdeklődő testvér: Duda Benedek, Szarvas, Zalka M. u. 24/4.
5540.

2008. január 30.

Márton Gábor
Gyomaendrőd, Alkotmány u. 7.

1955. november 18.

Duda András 1928-1997

EGYHÁZKÖZSÉGI FARSANGI VACSORA

Az Endrődi Szt. Imre Egyházközségért Közhasznú Alapítvány hagyományos, farsangi vacsorája ebben az esztendőben január 25-én volt megtartva a hajdani Katolikus Népházban, ami jelenleg az Endrődi Községi Ház nevet viseli. A rendezvény jótékony célt szolgált, mert a tombolabevételt az újra nyitott, endrődi, katolikus egyházi temetőink rendbetételére fogjuk költeni. Az idei eset Gyomáról és Hunyáról is többen megtisztelték jelenlétükkel, és igen sokan tombolatárgy támogatással is segítettek.

A birkapörköltet az elmúlt évhez hasonlóan id. Varjú László főzte (egyházközségünk gondnoka) családtagjai segítségével. Előtte számos segítő gondoskodott a krumpli és hagymapucolásról, a terítésről, melyet az egyházközség tagjai végeztek már délelőtt.

Az esti jótékonyasági vacsorát megtisztelte jelenlétével Várfi András polgármester feleségével, P. Timár Mihály Gyomai Egyházközség plébánosa és természetesen Iványi László Endrőd helyi papja, tb. kanonok. Közel százan vettünk részt a finom falatok elfogyasztásában.

Az éték felszolgálása előtt a Polgármester Úr köszöntötte az egybegyűlteket. Ezt követően Balog Tímea hangszeres játéka nyitotta meg a programot. Szabó Zoltánné, a rendező alapítvány elnökeként

beszámolt az elmúlt 10 év munkáiról, sikereiről. Megköszönte a befizetett támogatásokat, melyet a temetőink rendbetételére fordítottunk oly módon, hogy a Dél-alföldi Regionális Munkaügyi Központ Gyomaendrődi Kirendeltséggel való igen jó együttműködés eredményeképpen a bértámogatást ki tudjuk egészíteni az alapítványi támogatással. Továbbá a szükséges eszközöket (fűnyíró, sövénynyíró... stb) meg tudjuk vásárolni, amivel könnyebbé tesszük a munkák elvégzését az ott alkalmazottak számára. Megköszönte az egyéb, pénzben nem kifejezhető segítségeket is (irodai munka, pályázatok). Kérte, hogy az adó 1%-val és további adományok befizetésével továbbra is segítsék a közmegelegedésre végzett munkát Endrődön. Az ismertető után Pfeifer Anna mondta el farsangra szóló versét, és ismét Tímea lépett a színpadra, és zárta a rövid műsort.

Az asztali áldás előtt közösen imádkoztunk az elhunyt híveinkért. Volt még egy meglepetés, amikor az éppen 44. életévét ünneplő Erdélyből hozzánk érkezett és szolgáló Pepelán Ferenc kántor köszöntése, akit az Endrődi Egyházközségi Képviselet-közös énekléssel és koccintással ünnepelt. Majd közösen elénekeltük a magyar és a székely himnuszt.

Ezúton szeretnénk megköszönni az alapítvány alapítói és kuratóriuma nevében Szabó Zoltánné Elnökasszonynak a 10 éves társadalmi munkáját, amit az alapítvány vezetésében fáradszórólanságul végzett. Isten adjon neki és családjának sok erőt és további jó egészséget.

Minden segítőnek, adományozónak és résztvevőnek köszönjük a támogatását.

Ne feledje, hogy adója 1%-val támogassa az Endrődi Szent Imre Egyházközségért Közhasznú Alapítvány munkáját. Köszönjük.

Adószámunk: 18380761-1-04

Iványi László
Tb. kanonok, plébános
Kuratóriumi tag

Ungvályi János
Egyházközség világi elnöke,
Kuratóriumi tag

A Hídknap Faipari Kft.
Gyomaendrőd, Lévai út 21. sz.
Tel: 66/386-694, 30/9531-355

- Bérbeadásra kínál 50 cm széles 160 fm fémszalut, 25 Ft.-/fm + Áfa/nap
- Eladásra kínál 4 cm vtg Porán bontott hőszigetelő anyagot, 200.-Ft/m² + Áfa
- Vállalja egyedi bútorok, nyílászárók, kerítések, egyéb faipari termékek gyártását.
- Ablakok eladók.
- A tavaszi fametszésből kérébe kötött gallyat befogadjuk a telepünkre, hétfőtől-péntekig, 7⁰⁰ - 16⁰⁰-ig, vagy előre leegyeztetett időpontban.

AGRO ÁRUHÁZ

Gyomaendrőd, Fő út 15.
Telefon: 06-20-9527-032 és
06-66-386-274.

Kedves vásárlóim!

Márciusi ajánlataim:

- megérkeztek a tavaszi vetőmagok, zöldségfélék, virágmagok, virághagymák
- tavaszi lemosó vegyszerek, műtrágyák
- műanyag kukák, kannák, hordók
- balták, fejszék, fűrészek
- láncfűrészek, barkácsgépek
- esőruhak, gumicsizmák, védőcipők, kesztyűk
- hőszugárzók, olajradiátorok, kályhák
- üstök, üstházak, konyai eszközök
- zárok, lakatok, szegek, csavarok
- festékek, hígítók, ecsetek, fóliák
- alu létrák, ruhaszárítók

Várom vásárlóimat!

FARKAS MÁTÉ

VÁROSUNK, Gyomaendrőd * Megjelenik havonta * Kiadja az Endrődiek Baráti Köre Egyesület *

Főszerkesztő: Iványi László * Szerkesztőség címe: 5502 Gyomaendrőd, Fő út 1. Tel., Fax: (66) 283-940 (20) 9457-843 varosunk@gmail.com *

Szerkesztők: Cs. Szabó István, Márton Gábor, Polányi Éva, Sóczó Géza, Szonda István, Várfi Péter *

Felölts kiadó: Vaszkó András * Megjelenik minden hónap első hétfőjén, Interneten minden hónap elsején *

MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTERIUM: Nytsz.: B/PHF/1495/BÉ/1995. * HU ISSN 1586-3689 * készült: (70) 566-39-88

Interneten: <http://www.szentgellert.hu> * E-mail: varosunk@gmail.com